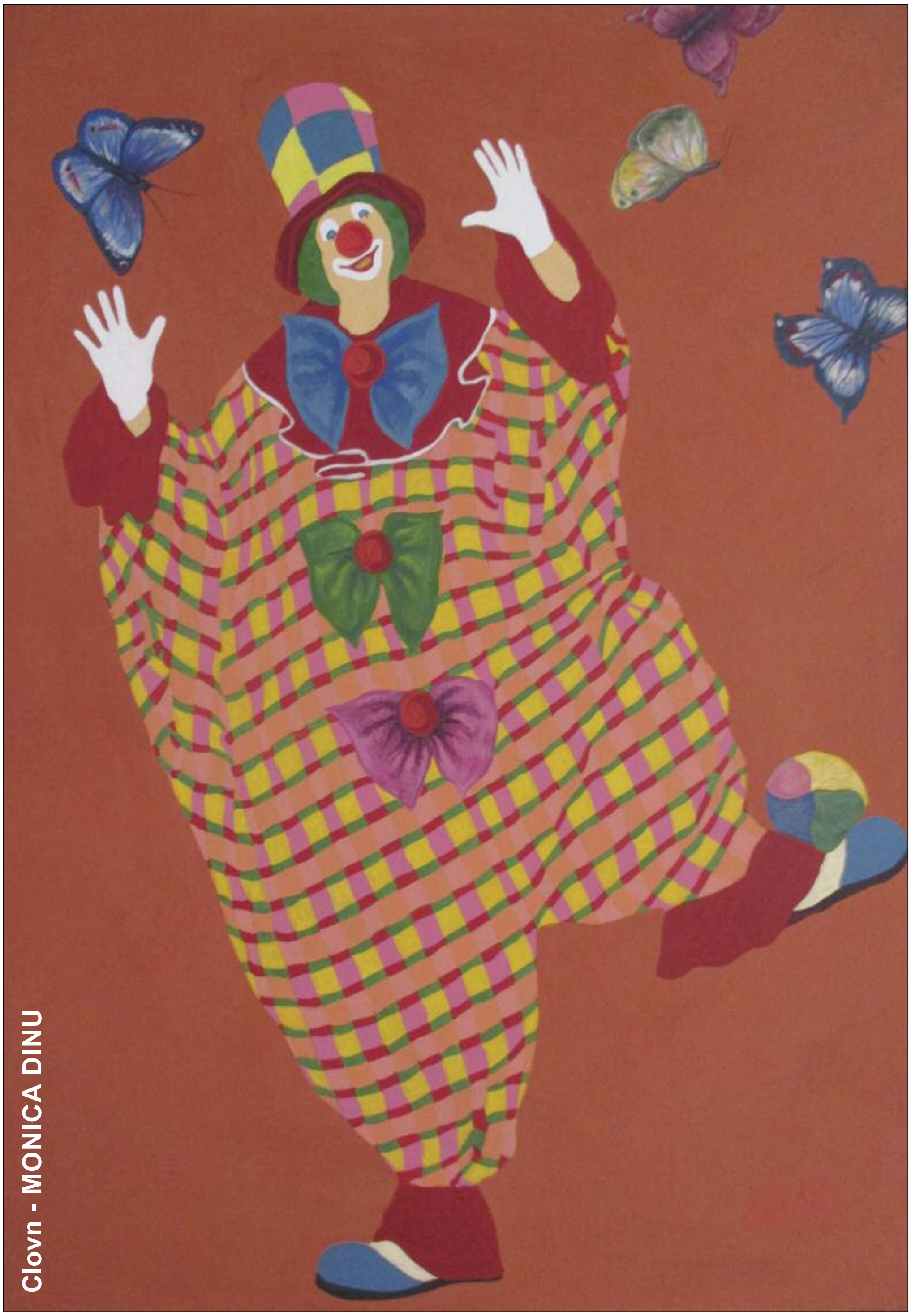
12/178
■ Decembrie 2017
■ Anul XIV

Cafeneaua literară

Clovn - MONICA DINU

supliment ARTE POETICE

ISIDORE ISOU

Despre evoluţia spirituală a poeziei

SALONUL CĂRȚII ARGEȘENE. CENACLURI, VÂRSTE, AMINTIRI

Desfășurată în intervalul 23 – 26 octombrie, cea de-a 12-a ediție a Salonului Cărții Argeșene, ediție tematică, a luat pulsul vieții literare din județ - cât de tare, cât de rar, nu cumva cu extrasistole îi bate inima? -, încercând să stabilească o măsură a solidarității, a coeziunii, a împreună-simțirii creatorilor și iubitorilor de limbă dulce și grea ca mierea.

Prima zi, 23 octombrie, a fost ziua academicianului Gheorghe Păun și a mişcării „Curtea de la Argeş". Fondatorul Clubului Iubitorilor de Cultură din orașul regal, club activ până nu de mult și frecventat de înalte fețe intelectuale din țară și de peste hotare, duce, astăzi, aproape singur, povara unui proiect, a unei misiuni de țară. Gheorghe Păun este o instituție autonomă, o energie peste energiile comune, atât de ușor de dizolvat, energii sabotoare, până la urmă, prin însăşi natura lor orgolios-compulsivă. Cu alte cuvinte, avem un om cât un cenaclu, un român care face o revistă și tipărește cărți valoroase, sprijinit de o mână de visători curajoși ca el. Câtă vreme Gheorghe Păun va exista, vom rămâne pe drum și în istorie.

Ziua a doua a Salonului i-a adus la rampă, la prânz, pe elevii Colegiului Național *I.C. Brătianu*. Am văzut o sală plină până la refuz. Am văzut și cum tinerețea știe să se susțină, cu aplauze și cu pieptul bombat. Am ascultat texte extrem de interesante, din perspectiva revoluției – nu cred că mă aventurez numind-o așa – a limbii literare. Și aici, esențială este o Prezență, a profesorului și scriitorului Lucian Costache, busola, ora exactă, turnul de control din care se veghează asupra călătoriei libere și frumoase prin adolescență. L-am cunoscut și pe Ștefan Iordache și i-am urmărit cu atenție scurtmetrajele. Anul viitor, va susține examen la Regie. Sunt încredințată că se va ridica, în timp, la înălțimea celuilalt Ștefan Iordache, Actorul.

După-amiază, Fundația Culturală „Liviu Rebreanu" a întors timpul cu cheița înapoi. De jur-împrejurul amintirii, sub bagheta poetei și profesoarei Allora Albulescu, au fost evocați Traian Gărduș, Floru Mihăiescu, Miron Cordun, Ludmila Ghițescu, Nicolae Badi, Ion Popa-Argeșeanu, spiritul cenaclului de odinioară, înăuntrul căruia învățai să fii tu alături de ceilalți.

Ziua a treia a fost a „Cafenelei literare" și a „Pietrelor Doamnei". Poetul Virgil Diaconu și-a convocat samuraii. În fața asistenței intimidate – Virgil Diaconu are această putere – au citit Alexandru Mărchidan, Liliana Rus, Luminița Picui, Lucian Costache. „Pietrele Doamnei", singurul cenaclu rural din Argeș, a salutat apariția noului volum de proză poetică – „Cincizeci și cinci" - al mentorului său, profesorul George Baciu. Lecturi, discuții și iar lecturi, în jurul unui foc simbolic. Foarte puțini își mai întind, astăzi, către el, mâna care simte când scrie.

Ziua a patra, ultima, a creat iluzia unui cenaclu-spectacol, repetiția unei piese de teatru a „Armoniilor Carpatine", armonii, pentru că au grijă să rămână așa inginerul Nicolae Cosmescu și doctorul Adrian Mitroi. Același cerc magic, texte variate, vârste despărțite de experiență, dar care slujesc la fel, adică fără cusur, Muza.

Concluzia, mică și temătoare ca o pasăre, a organizatorului: devenim din ce în ce mai puțin. Ne pierdem ca număr și ne pierdem substanța. Cuvântul atârnă ca o marfă oarecare într-un galantar dosnic. Poate că nu mai e timpul lui, poate că e nevoie să așteptăm să-și revină din boală. Cei care trăiesc, însă, prin el, datorită lui, nu abdică. Sunt ultimii soldați la datorie.

Denisa POPESCU

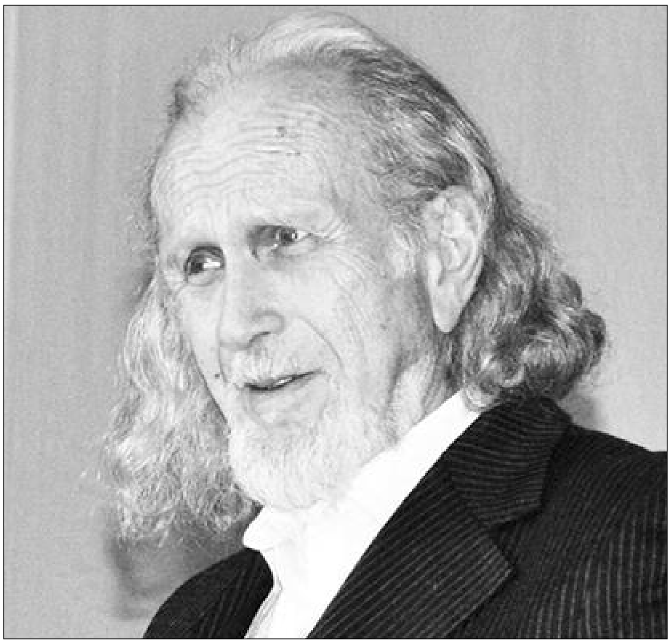
ORA DE POEZIE

Visătorii cetății din Clubul „Cafeneaua literară" i-au invitat pe iubitorii de poezie ai urbei piteștene să participe la ORA DE POEZIE, miercuri, 25 octombrie 2017, ora 13, la Biblioteca Județeană Argeș, unde au avut loc două evenimente: **Prezentarea cărților de poezie** Silvia Neagoe & Virgil DIACONU, *Cartea îngerilor*, Virgil Diaconu, *Atelierul de fluturi*, *Eros și leprocrație*, Lucian COSTACHE, *Hazard. Granit, flori de câmp și scaieți*, și **Recital poetic**, la care au participat poeții Lucian COSTACHE, Virgil DIACONU, Alexandru MĂRCHIDAN, Maria MIRAL, Lucreția PICUI, Denisa POPESCU, Liliana RUS. O oră fericită de poezie. (**V.D.**)

TOMA GEORGE MAIORESCU, nominalizat în anul 2016 pentru înaltul titlu de Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură

Mă întrebam acum câțiva ani cum arată, cum scrie, cum se poartă un scriitor căruia i se acordă Premiul Nobel sau doar este nominalizat la el. De când am citit că unul dintre acești nominalizați este poetul Mircea Cărtărescu, iar altul prozatorul Norman Manea, mi s-a răspuns, parțial, la întrebări. De vreo două luni, am aflat de un alt scriitor român nominalizat la Nobel: poetul **Toma George Maiorescu**.

Dintr-un portret de pe Net, aflu că noul poet și prozator nominalizat „s-a născut cu numele de Maier (Mayer) într-o familie de intelectuali evrei. În anii războiului este elev la Liceul Israelit din Timișoara, luându-şi bacalaureatul în anul 1947. Studiază la Facultatea de Litere şi Filosofie de la Universitatea din Cluj (1947 – 1948) și la Universitatea din București (1948–1949). După terminarea studiilor ca bursier la Institutul de Literatură Maxim Gorki (1949-1954) din Moscova, lucrează ca redactor la *Contemporanul* și *România pitorească*, publică volume de poezii, eseuri și reportaje."

L-am întâlnit pe poet la câteva manifestări literare, ultima dintre ele la Herculane, în acest an, la „Zilele revistei Reflex", manifestare organizată de poetul-prieten Octavian Doclin. Nu știam, în acel moment, că vorbesc și fac fotografii cu un nominalizat… Toma George Maiorescu mi s-a părut că se poartă ca un om normal, ba chiar că are o notă de cumințenie, de modestie. Nici nu l-am văzut mai toată ziua la televiziune, nici nu l-am auzit recitând pe marile scene de poezie ale patriei sau în afara patriei, unde nu ajung de regulă decât cei aflați pe o anumită listă, nici nu am citit să fi fost finanțat cu vreo sumă uriașească pentru a-și traduce și publica opera în Occident, China sau în țările baltice. Și cu toate astea el a ajuns, ca nominalizat, pe faimoasa listă a Nobelului. Cum a fost posibil? Cine l-a propus? Cum se fac propunerile? L-am întrebat toate aceste lucruri pe poet, și iată ce am aflat.

- Aş vrea să începem cu o ştire cât se poate de importantă. Aud că aţi fost propus pentru Premiul Nobel... Vestea pluteşte în ceaţă, pentru că ea nici nu a fost publicată, după câte ştiu, şi de aceea aş vrea ca să ne daţi amănunte: cine anume v-a propus, cum se fac aceste propuneri, cine a mai fost propus din partea României, există un document al propunerii în cauză?

- În trei rânduri personalităţi competente din mediul academic (profesori universitari, doctori, şefi de catedră) m-au propus (2011, 2015 și 2016) la Premiul Nobel pentru Literatură. Am primit din partea Academiei Suedeze, Comitetul Nobel, două scrisori (în 2011 și 2016) de **nominalizare** pentru înaltul titlu de Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură. Anexez în fotocopie nominalizarea și traducerea ei, din 2011.

- Acum câtva timp, un cunoscut poet optzecist (Liviu Ioan Stoiciu) ironiza un alt poet pentru faptul că „nu a prins trenul optzecist", ca și cum trenul poetic optzecist ar fi chiar trenul poeziei. Există printre poeţii noştri un fel de dorinţă de a fi recunoscuţi ca poeţi generaţionişti, aşadar, fie ca poeţi optzecişti, fie ca poeţi şaizecişti, şaptezecişti, nouăzecişti, douămiişti, postmodernişti etc. Fireşte că, biologic, poeţii fac parte dintr-o generaţie sau alta, dar a fi poet şaizecist, şaptezecist, optzecist, nouăzecist, douămiist, postmodernist, să zicem, nu cred că înseamnă musai să fii un poet bun, aşa încât să îţi propui să alergi după trenurile poetice generaţioniste. Întrebarea mea ar fi aceasta: îţi oferă generaţia poetică, oricare dintre ele, un statut estetic sau vreun har poetic? Oare Whitman din ce poezie generaţionistă a făcut parte? Dar Esenin? Dar Omar Khayyam? Dar Ecclesiastul? Au prins ei trenul poeziei optzeciste? Și dacă nu l-au prins, a pierdut poezia lor ceva?

- O premisă eronată în sfera judecății de valoare, în configurarea specificității individualizării esteticului, a situării pe scara arhitecturii valorice credibile/ convingătoare, o constituie în pragmatica analizei și criticii literare evocarea unor grupări/selecții pe criteriul „generaționist", teritorial sau alte coagulări artificiale din afara câmpului artistic. Criteriile, fiind extraestetice, induc o gândire imaginativ-virtuală, expresivitatea subiectivă a metaforei, a culorii, a vibrației empatice, a explorării spațiilor spirituale în zonele obscure ale negării, în fond, a posibilității aplicării unei credibile judecăți de valoare.

- Cum înţelegeţi critica literară, în general? Care ar fi primele ei obiective?

- Dacă reuşim să ne abstragem de sub hipnoza subiectivităţii limitative, de sub impresionismul reductiv şi dictatorial (nostalgici „ai criticii de direcţie”) al unor critici autoadulatori şi categorici (monopolizând judecata de valoare) şi având în mâini toate pârghiile Puterii, dacă reuşim să ne abstragem de la criteriile false ale Puterii literare, elitiste sau populiste, de mrejele unor idei, grupuri/găşti mai mult sau mai puţin „închise”, să ne autoconstruim gustul estetic prin frecventarea experienţei marii literaturi universale, putem să învingem, să ne consolidăm personalitatea.

Optând în spaţiul efervescent al stilurilor (singurul exponent al personalităţii) pentru îmbogăţirea limbajului poetic şi mereu a mijloacelor de expresie, nerenunţând, nici o clipă, la experiment, la avangarda înnoirii poeziei, dar şi a spiritului uman, putem să învingem, să ne consolidăm diferenţa specifică.

Dacă reuşim să ne abstragem de la erori şi să înţelegem locul imperativ al valorii în viaţa umanităţii, putem spune că ne-am găsit locul de merit într-o epocă a confuziilor şi a căutării adevărului glisând prin oglinzi false.

- Cred că cititorii, mai cu seamă scriitorii care citesc revista „Cafeneaua literară”, sunt curioşi să afle cum anume scrie un poet care se află pe lista de nominalizare la înaltul titlu de Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură. Poate ne oferiţi un poem.

- Desigur, chiar şi mai multe.

TOMA GEORGE MAIORESCU

Lecturile somnului

cumplite sunt lecturile somnului
imagini descompun
materia iluziei

trecerea e doar aparenţa visului

tu ştii că umbra ochilor tăi
e singura mea realitate
chiar dacă memoria
patinează în alte oglinzi
mă reabilitează pădurile

chiar dacă garoafa sfârcurilor
îmi decolorează buzele
şi sub piele migrează
populaţii de termite
nu mă închin trecerii

chiar dacă dorinţa mă zvârle
în delirul simţurilor
şi cearceaful ud de ploaie
se usucă de şoapte
ştiu: e materia iluziei

reţine:
cometele traversează noaptea
fără să privească înapoi
nu sonda absenţele
timpul îl măsoară doar
stelele fixe
ele ard în cercuri de arbori
securitatea mea e în ochii tăi
în umbra lor neţărmurită speranţa

şi dacă mă întrebi
de ce descompun
materia iluziei în gesturi
pădurile în cercuri
bombardamentele stelare în silabe
şi de ce împărtăşesc
tristeţea antropofagilor
când scrutează viitorul
reţine: trecerea e doar speranţa visului
dacă nu vom şti
să facem necesara distincţie
între *a trăi* şi *a exista*
şi vom viola mai departe
teritoriul sentimentelor personale
hamacele legate de trunchiuri
se vor desface din nodurile lor
şi ne vom prăbuşi fără urmă
în abisul lipsei de memorie.

1986

HO
Să

captezi cele patru rânduri ale paradisului
când grădinile s-au înecat
în buruieni şi-n amurgul zeilor învinşi
să le culci la picioarele stabilopozilor
şi să botezi spaţiul acvatic / mare
să depăşeşti păcatul originar
preîntâmpinând naufragiul în infinit
iată măsura de aur a poemului

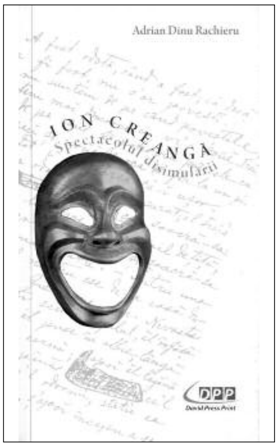
Ce

foşnet metalic din aripi
îngerul îndoielii coboară din tâmpla ciclotronului
terenul de joacă al copilăriei / prima fantă de lumină
întrebările Sfinxului / răscrucea oedipiană
ca o undă de şoc străbate îngerul
labirintul purificator / nu ţine seama de mascarada
păsărilor tunse de pene (aluzie la zbor)
protestul social-genetic al calului
caligula potcovind edicte
tăcerea miresei la catafalcul-baldachin
iubitului dus nu se ştie unde
sau ţăruşul înfipt în ţeasta
şarpelui cosmic
trezirea materiei.

Creangă, un autor „epuizat”?

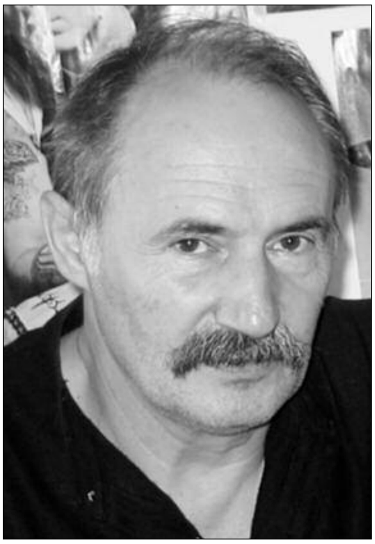
Să fie oare Ion Creangă un autor „epuizat”, despre care „totul s-a spus”, lucruri „absolut noi” nemaifiind posibile (e părerea lui G. Călinescu, dar şi a lui N. Manolescu)? Aparent da, însă în fapt un asemenea simţămînt e ca un soi de fata morgana. Mucalitul scriitor pare a rîde subţire în transcendenţă de prezumţia unui final al exegezelor ce i se acordă, incitate parcă tocmai de dificultatea unei evoluţii care totuşi se dovedeşte cu putinţă. Iluzoria „simplitate” a autorului **Amintirilor din copilărie** e mult provocatoare. Diferit de Caragiale în destule privinţe, neavînd cu teatrul nici o legătură scriptică, decît un proiect neîmplinit, Creangă posedă, inclusiv în postumitate, o fibră actoricească. Cu o justă intuiţie, **Adrian Dinu Rachieru** îşi propune a desluşi în fenomenul Creangă cu precădere „spectacolul disimulării”: „Creangă devine un *spectacol*: intră în rol, se prosteşte, se plînge că ar fi «greu de cap», îşi exhibă ţărănia (deşi, sesizase Călinescu, Creangă era ţăran «doar la fire»)”. „Măscăricios”, „coţcar”, „popă tuns”, supralicitîndu-şi ţărănia pentru amuzamentul intelectualilor subţiri de la **Junimea**, „povestaşul” care introducea frecvent în meniul reuniunilor acesteia gluma groasă făcea pe bufonul, tot aşa cum autorul **Scrisorii pierdute** intra în pielea cîte unuia din personajele sale, în localuri sau la tîrg. Sub aspectul unei deriziuni de sine se petrecea un joc cu lumea. Simulînd a fi un modest povestitor, un „scriitor poporan”, de nu pur şi simplu un snovar, Creangă lua peste picior în sinea sa simandicoasa ambianţă ce-l trata cu o binevoitoare condescendenţă. Aceeaşi dualitate apare şi în opera humuleşteanului. Socotit de unii un „talent primitiv şi necioplit” (Iacob Negruzzi), ajunge să nutrească comentarii subtile care încearcă a-i scoate în relief rafinamentul, complexităţile cu bătaie livrescă, mai nou „dedesubturile” abisale. G. Călinescu l-a situat într-o impozantă serie europeană de vocaţii congenere, declarîndu-l „un Gargantua moldav”. Dar surprizele nu s-au oprit aici. „Prins în cleştele dihotomiilor, Creangă suportă un veritabil asalt interogativ”, remarcă Adrian Dinu Rachieru. La antipodul „ţărăniilor” nepretenţioase care-l marcau iniţial, autorul lui **Harap Alb** se vede atras acum în ceea ce un critic a numit, nu departe de adevăr, un „delir hermeneutic”. „Întrebarea”, scrie exegetul de care ne ocupăm, „e dacă ne putem apropia de această operă, mereu ispititoare, printr-o critică «de sistem», pretenţioasă, negreşit constrîngătoare, livrînd savantlîcuri, sau dacă o putem savura şi descifra printr-o lectură strict «de plăcere», gustînd fervoarea spunerii şi acel Creangă al aparenţelor, expediat sub eticheta de *scriitor poporal*”. Dacă excluderea ultimei ar fi o aberaţie, să admitem că şi „savantlîcurile” psihanaliştilor şi ezoteriştilor se pot dovedi atracţioase. E vorba de abordarea operei în duhul unei „gratuităţi” speculative, precum o construcţie de cărţi de joc de o delicată tensiune spectaculară. Dan Grădinaru crede, în avîntul viziunii d-sale freudiene, că simbolurile sexuale „foşgăie” în textele lui Creangă, iar Ion Pecie îi închină un amplu „poem critic”, aşijderea frenetic sexualist. Dar cele mai sesizante demersuri într-o astfel de direcţie insolită îi aparţin lui Vasile Lovinescu, care, aplicînd reţeta René Guénon, socoteşte a putea descoperi la humuleştean o „transmutare iniţiatică”, „scheme transcendente”, ezoterisme mergînd pînă la despicarea firului în patru la pătrat: „Învăţatul din Fălticeni merge cu speculaţiile pînă acolo, încît, dacă Ion Ştefănescu a luat numele bunicului după mamă, pe baza sinonimiei creangă = ram, ne trimite (...) la cei doi Rama (al şaselea şi al şaptelea): Paraşu-Rama şi Rama-Ceandra”. Ce să zicem? Dacă bunăoară ipotezele din **Dacia preistorică** a lui N. Densusianu reciclau cu mare libertate dovezi istorice, construcţia simbologică recurge la dovezile operei care sunt deschise la rîndu-le interpretărilor la nesfîrşit. Mai impenitente, desigur, decît interpretările aplicate istoriei celei atît de sensibile în implicaţiile ei. Înzestrat nu doar cu jovialitatea, ci şi cu isteţimea rurală, Creangă, ne închipuim, continuă a surîde din eteruri.

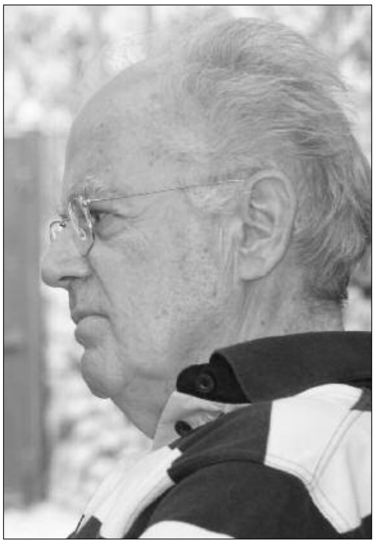

Adrian Dinu Rachieru: **Ion Creangă. Spectacolul disimulării**, Ed. David Press Print, 2012, 218 p

Gheorghe GRIGURCU

Virgil DIACONU – convorbiri cu prozatorul Radu CIOBANU despre proza, critica și viața literară contemporane

„AVEM DATORIA DE A SPUNE FĂRĂ TEAMĂ ȘI ORIUNDE CEEA CE GÂNDIM”

- *Să începem cu începutul dv. literar... Cum ați debutat? În ce condiții? Cum era un debut socialist? Aveau toți tinerii aceleași șanse la concursurile de proză sau poezie ale editurilor socialiste? Cum sunt debuturile de azi?*

- Am debutat în 1958, în revista „Scrisul bănățean”, cu o prozișoară, *Băiatu*, pe care, într-o ședință de cenaclu, Lucian Valea o caracterizase corect ca „portretul unui boem rural”. Au mai urmat câteva proze scurte, dar în 1959 am plecat la Cluj și, până la absolvirea facultății, n-am mai publicat decât foarte rar. Editorial n-am debutat prin concurs, ci prin ofertă înaintată Editurii Tineretului, devenită, până la aparția cărții, Editura Albatros. Era o carte în care păstrasem câteva proze scurte, după ce distrusesem cam tot ce scrisesem până atunci. Cartea a fost acceptată imediat, deși singura concesie pe care o făceam rigorilor epocii era aceea de a introduce un personaj, cu specificarea că fusese (sau că era, nu mai țin minte...) ilegalist. Chestii din astea „dădeau bine”. Am avut ca lector inițial pe doamna Bianca Balotă, care a acceptat cartea, apoi, nu știu de ce, a trecut la Eugenia Tudor, și d-sa, tot o doamnă cu mult bun simț, oarecum complicitară, mi-a sugerat cam ce ar fi de scos, ce n-ar trece, detalii neesențiale, la nivelul expresiei sau chiar al cuvântului, dar utile unui începător. Cum s-ar zice, am avut noroc. Ca și mai târziu, când am avut, de asemenea, parte de lectori competenți și curajoși, adică solidari cu autorul (Domnica Filimon, Gabriela Adameșteanu, Bogdan Bădulescu), ceea ce conta foarte mult.

Cum decurgeau concursurile nu știu, cred că depindeau, ca și azi, de calitatea celor care le lansau, dar care, ca peste tot atunci, trebuiau să țină seama și de „dosar”. În orice caz, nu am azi sentimentul că aș fi avut un „debut socialist”. Am avut emoții firești, mai ales că Banu Rădulescu mă prevenise că la debut avusese senzația că stă gol într-o vitrină. N-am avut senzația asta, în schimb am fost crunt dezamăgit văzându-mi cartea: format de buzunar, neașteptat de subțire și cu o copertă hidoasă. Accentul de culoare al debutului s-a datorat redactorului șef al ziarului județean „Drumul socialismului”, Nicolae Andronache, care mi-a organizat lansarea cărții, fără nicio conotație propagandistică, doar din lăudabila ambiție de a fi el inițiatorul primei lansări de carte din istoria culturală a Devei. A fost, într-adevăr, un eveniment local. Era în 1970...

- *V-ați retras în Germania... Ce deosebiri vedeți între viața literară din Germania și cea românească? Publicați în Germania? În ce condiții?*

- Retras nu cred că e cuvântul potrivit. Am fost nevoit să vin alături de fiica mea, stabilită aici de peste douăzeci de ani, pentru că, după dezastrul familial survenit prin pierderea soției și înmormântarea ei aici, nu puteam rămâne singur în țară, lipsindu-mi orice abilitate gospodărească. A te retrage înseamnă însă a nu mai dori să ai de-a face nimic cu cele lăsate în urmă. Or, eu sunt într-o permanentă legătură cu prietenii și viața literară din țară. N-am încercat să public în Germania, în primul rând, dintr-un complex lingvistic: germana mea strict uzuală, rudimentară, nu poate face față vreunui demers literar. În al doilea rând, pentru că nu cred că m-aș adapta vieții literare de aici, cu totul alta ca atmosferă și cutume decât cea cu care suntem obișnuiți. Poate de eram mai june... Acum însă e târziu și îmi ajunge, sunt chiar fericit să colaborez cu importante reviste literare din țară, unde mai pot spune ce am de spus, ceea ce îmi întreține sentimentul stenic că încă nu sunt sfârșit.

„Există, într-adevăr, în lumea noastră literară, o anumită tendință agresivă de grupare pe criterii generaționiste”

- *Acum câtva timp, un cunoscut poet optzecist ironiza un alt poet pentru faptul că „nu a prins trenul optzecist”, ca*

și cum trenul poetic optzecist ar fi chiar trenul poeziei. Există printre poeții sau prozatorii noștri un fel de dorință de a fi recunoscuți ca poeți sau prozatori generaționiști, așadar, fie ca optzeciști, fie ca șaizeciști, șaptezeciști, nouăzeciști, douămiiști, postmoderniști și așa mai departe. Ne oferă generația, oricare dintre ele, un statut estetic sau vreun har? Oare Whitman din ce poezie generaționistă a făcut parte? Dar Esenin? Dar Omar Khayyam? Dar Ecclesiastul? Au prins ei trenul poeziei optzeciste? Și dacă nu l-au prins, a pierdut poezia lor ceva?

- Sigur că ne simțim mai apropiați și, implicit, solidari cu cei de vârsta noastră, decât cu cei foarte tineri sau cu mult mai vârstnici. Asta însă nu ne conferă niciun drept de a-i contesta sau de a ne considera mai înzestrați decât ei. Există, într-adevăr, în lumea noastră literară, și nu numai literară, o anumită tendință agresivă de grupare pe criterii generaționiste, care cred că e, de fapt, un vestigiu al ancestralului instinct gregar. Dar asta n-are nimic de-a face cu harul, cu talentul, cu arta. Cine scrie cu gândul de a nu pierde vreun tren(d), ori de a fi conform cu un anume canon generaționist sau de orice alt fel, pierde contactul cu vraja, cu transcendentul de unde ne vin cuvintele ce exprimă adevărul. Noțiunea de canon mi-e, de altfel, profund antipatică, deoarece, am mai spus-o și cu alt prilej, arta e singurul teritoriu cu adevărat liber al lumii, în timp ce canonul presupune prin definiție închistarea în anume tipare, altfel zis *în-cadrarea* (sic - lăsați cratima). Poezia nici unuia dintre cei pe care i-ați amintit n-are nimic de-a face cu problema generațiilor sau canoanelor. E pur și simplu poezie. Cum și splendidul dumneavoastră poem despre orgoliu și singurătate - *Muntele*...

„Un cititor educat știe să facă distincția dintre un critic profesionist și un prestator de servicii amicale sau lucrative, fiindcă se zice că ar funcționa și cronicari cu tarif...”

- *Cum înțelegeți critica literară, în general? Care ar fi primele ei obiective? Ne-a adus Revoluțiunea o critică literară mai responsabilă și competentă și, implicit, un canon de opere literare mai curat, mai eliberat de impunerile (presiunea) criticii oficiale, adică un canon de opere în care să domine operele literare cu adevărat valoroase, iar nu cele favorizate de grupurile de interese de tot felul? Au fost eficiente revizuirile literare inițiate după anul 1989?*

- Dragă domnule Virgil Diaconu, am obiceiul de a spune ce gândesc, ceea ce deranjează de multe ori conlocutorii. Sper să nu se întâmple și de data asta, pentru că vreau să vă pun și eu o întrebare, retorică, desigur, deoarece mă așteptam la întrebări mai personalizate, nu la un chestionar tip. Deci: nu v-ați plictisit de această „dezbatere” interminabilă și lipsită de finalitate despre critică și rosturile ei, despre dinamica premiilor, despre valoare și impostură în artă? Mie mi s-a cam urât, dar am să vă spun totuși ce cred. Și anume, critica literară, „în general”, este o preocupare vocațională, care poate să se concretizeze într-o profesiune nobilă și utilă, întemeiată pe educație, cultură, iubire, bun gust, competență și onestitate. Dincolo de pasiunea celui care o practică, rostul ei este de a descoperi frumusețea și adevărul, în general valorile pe care le încorporează expresivitatea literară, sau de a avertiza asupra lipsei unor astfel de calități. A descoperi o operă eclatantă sub aceste aspecte constituie marea și curata bucurie de fond a profesiunii oricărui critic onest, care scrie despre cărți de dragul cărților, și nu din vreun interes impur.

Un tânăr și important critic numea într-o împrejurare *autoritatea* ca o calitate definitorie a unui autentic critic. Eu cred că autoritatea e un concept de domeniul tribunalului, al primăriei, al poliției rutiere. Criticului, în viziunea mea, îi este suficientă *prestanța*, din care decurge de la sine *prestigiul*. Dar bineînțeles, ca în absolut orice profesiune, există și aici cohorta impostorilor, n-ai ce să le faci, vorba românului, asta e!, însă un cititor educat știe să facă distincția dintre un critic profesionist și un prestator de servicii amicale sau lucrative, fiindcă se zice că ar funcționa și cronicari cu tarif... Cât despre eficiența unor reconsiderări, nu știu cum s-ar putea evalua. Depind și reconsiderările de buna-credință și profesionismul celor care le întreprind. Dar cred că dacă o astfel de reconsiderare sfidează „canonul” și constată, bunăoară, că Nichita Stănescu și Nicolae Breban nu sunt chiar Stele Polare, nu trebuie să ne pierdem cumpătul și să anatemizăm preopinentul, ci să mergem pe urmele lui și, dacă avem argumente, și nu doar imprecații, să-i demonstrăm eroarea.

- Evaluează (în România) criticii imparțial, obiectiv, sau sunt confiscați de interese generaționiste sau de altă natură? Aveți cumva sentimentul că unii critici supralicitează valoarea anumitor poeți, scriitori, în timp ce scriitori de valoare sunt ignorați sau minimalizați? Falsifică critica literară valoarea și ierarhia reală a scriitorilor?

- Da, avem incontestabil critici imparțiali și obiectivi. Dar tot atât de limpede este că avem și scriitori supralicitați, și alții ignorați sau minimalizați. Critica literară, așa, la modul general, e o abstracțiune. Există doar critici. Falsificarea valorilor și a ierarhiilor însă ne vine dinspre prestatorii de servicii de care aminteam mai înainte și dinspre considerabila presiune a veleitarismului devenit endemic.

„Premiile sunt ultima problemă care mă preocupă”

- Cum vă apreciază critica literară? Dar dv. ce critici apreciați în mod deosebit? Ce aveți de reproșat criticii literare?

- Nu sunt inclus în nicio Istorie literară apărută după 1989, cu excepția celei funambulești a lui Marian Popa, care mă reduce la neglijabili. În schimb, niciun Dicționar al Literaturii Române nu m-a omis. Putem deduce de aici, nu-i așa?, că aparțin categoriei instituite de dl Nicolae Manolescu sub titlul „Scriitori de dicționar”. O fi asta de bine, o fi de rău? Dumneavoastră ce ziceți? Cei care mi-au făcut onoarea de a-mi lua în considerare cărțile le-au apreciat corect, unii mai rezervați, alții de-a dreptul generoși. Dar ceea ce aș vrea să rețineți este că marea satisfacție a „carierei” mele literare este faptul că absolut toți cei care au scris despre ele au făcut-o din proprie inițiativă. Niciodată n-am solicitat cuiva, nici direct, nici prin intermediar, să scrie despre ele. Și întotdeauna mi-am

trimis cărţile numai unor persoane cunoscute sau apropiate, ori unor critici care deja scriseseră despre cărţile mele, fără să mă cunoască. N-am de reproşat criticii literare nimic, îmi văd de lucrarea mea, orice s-ar zvoni prin jur.

- Ce părere aveţi despre marile premii literare? Sunt premiaţi într-adevăr cei mai buni poeţi/scriitori, sau mai degrabă favorizaţii unei anume generaţii, să spunem cei aflaţi la putere acum? Cum vă explicaţi faptul că aproape toate premiile literare merg la generaţia optzecist-postmodernistă, şi o mică parte la poeţi mai mari ca vârstă decât optzeciştii? Dacă la putere ar fi poeţii douămiişti, credeţi că poeţii optzecişti ar fi în continuare la fel de premiaţi ca acum?

- Părerea despre eterna problemă a premiilor mi-am spus-o într-un articol apărut chiar în „Cafeneaua literară", nr. 10 din 2007, şi reluat de Virgil Şerbu Cisteianu în revista „Gând Românesc", nr. 5, din acest an, adică exact după zece ani, tocmai pentru a releva faptul că de atunci nimic nu s-a schimbat şi, adaug eu acum, nici nu se va schimba. Dar premiile sunt ultima problemă care mă preocupă, ca dovadă nu mi-am trimis niciodată juriilor cărţile pentru prealabile nominalizări, şi, ca atare, refuz s-o mai „dezbat". V-aş relata în schimb, ca pe o pildă a cărei morală o las în seama dumneavoastră şi a cititorilor, felul cum s-a decernat, în 1972, romanului meu *Crepuscul,* Premiul USR pentru Proză, deşi nu se află în el niciun ilegalist sau activist. Eram un desăvârşit necunoscut, iar romanul a fost propus premierii de un mare sufletist, pe nume Romulus Guga. Ulterior am aflat că l-au susţinut Alexandru Ivasiuc şi D.R. Popescu. N-am motive să mă îndoiesc. Că am devenit laureat al USR „staliniste" am aflat din ştirea apărută în... „Scânteia". N-am participat nici la festivitatea decernării, deoarece nimeni nu-mi cunoştea adresa, ca să mă anunţe, iar când mi-au descoperit-o, evenimentul se consumase. Preşedinte al juriului a fost Zaharia Stancu. Punct.

„Cred că literatura română de azi are un statut eroic, într-un climat statal sumbru, aflat sub invazia reptilelor"

- Aveţi sentimentul că există acea clasă de scriitori favorizaţi, despre care a vorbit, de pildă, acum câţiva ani, L.I. Stoiciu în presă, de foarte multe ori, în jurnalul şi pe blogul său?

- Nu ştiu dacă „favorizaţi" - de către cine? - e cuvântul potrivit. Cred că mai corect ar fi să remarcăm scriitorii aflaţi „pe val". Iar „valul" e inefabil, greu de definit şi, oricum, *ce e val ca valul trece*, nu e cazul să fim ranchiunoşi...

- Puteţi să definiţi proza, în general, sau cel puţin să enumeraţi câteva dintre constantele sau trăsăturile ei definitorii? Fireşte, mă refer la proză, iar nu la o proză generaţionistă sau alta.

- Proza e descoperirea domnului Jourdaine. Cum s-o defineşti? E omniprezentă şi proteică. Până şi poeţii o practică deseori, fără să ştie...

- Sunteţi mulţumit de starea poeziei şi a prozei contemporane româneşti? Enumeraţi câţiva poeţi şi prozatori români, contemporani sau nu, cu adevărat importanţi. Ce poeţi/prozatori vi se par supraevaluaţi de către critica literară? Dar nedreptăţiţi, deci subevaluaţi?

- Literatura română de azi are un statut eroic, într-un climat statal sumbru, aflat sub invazia reptilelor, în care s-a abolit tacit dreptul de autor şi sunt în curs de abolire alte multe drepturi, instituindu-se în schimb drepturile de infractor. Sunt, desigur, parcă am mai spus-o, destui scriitori gonflaţi, cum şi alţii ignoraţi sau marginalizaţi. Dar enumerări nu fac, pentru că aş putea nedreptăţi pe cineva prin omisiune sau eronată apreciere. Nu agreez şi nici nu sunt un familiar al „listelor" de vreun fel. Printre altele şi din cauză că mă inhibă un proverb chinezesc pe care îl respect foarte mult: „Nu da cu piatra când locuieşti o casă de sticlă."

„Comisia de validare a tinerilor ca membri ai USR e uneori mult prea generoasă"

- Ce părere aveţi despre scriitorii tineri, unii totuşi nu chiar tineri, care au dat în judecată USR şi care se judecă, încă, cu ea? Este îndreptăţită revolta lor? Vă deranjează demersurile lor?

- Sigur că mă deranjează. Exact ca atunci când stau la masă concentrat asupra lucrului meu şi mi se învârte în jurul capului o muscă. Există parcă o „Ligă" paralelă a scriitorilor nu ştiu de ce fel. Nu înţeleg de ce aceşti rebeli cu orice preţ nu aderă la ea sau de ce nu-şi instituie o „uniune" proprie?! Ce rău le-a făcut lor USR, în afară, poate, de acela de a nu le recunoaşte valoarea? În ceea ce mă priveşte, n-am perceput niciodată calitatea de membru al USR altfel decât ca pe un titlu de onoare şi de competenţă, totodată, de care nu poţi fi decât mândru. Iată, recent, USR a publicat numele a 68, dintr-o listă mult mai lungă, de solicitanţi validaţi ca membri ai Uniunii. Trecând peste observaţia că această Comisie de validare a tinerilor ca membri ai USR e uneori mult prea generoasă, rămâne întrebarea: ce anume determină acest continuu aflux înspre USR, de vreme ce ea e doar un ticălos vestigiu „stalinist"?

- Cum vedeţi noile declaraţii ale lui L.I. Stoiciu din „Cafeneaua literară" despre excelenţa conducerii USR şi a vieţii noastre literare, după ce ani de-a rândul a blamat conducerea USR pe site-ul său şi în presă?

- S-ar putea spune că e şi acesta un fel de traseism, ca în politică. Dar se poate concede şi că oamenii îşi mai pot schimba părerile, din motive întemeiate.

- Credeţi că delicateţea, neutralitatea sau pur şi simplu teama noastră de a spune în presă, deschis, problemele pe care le avem ca scriitori, este cea mai bună atitudine pe care o putem avea şi că tocmai această atitudine ne va rezolva problemele?

- Da, aşa cred. Nu ştiu dacă ne va şi rezolva problemele, dar măcar ne defulăm. Altfel, ce am putea face? Să ieşim în stradă? Ca să cerem ce? N-aş include aici şi teama. Avem datoria de a spune fără teamă şi oriunde ceea ce gândim. Problemele noastre însă, în cea mai mare parte a lor, sunt mai speciale, ţin mai curând de intimitatea, demnitatea şi personalitatea fiecăruia, aşa încât nu oricui îi este la îndemână să şi le clameze public.

Mihai Sin și ispita romanului total

Într-un articol curajos, vădind o „onestitate informată”, cam rară la criticii noştri, Nedeea Burcă încerca, în *ProSaeculum* (nr. 5-6/2017, pp. 90-96), să deslușească „adevăratele motive” pentru care **Mihai Sin**, o voce cândva respectată, „atât ca scriitor, cât și ca intelectual public”, este acum îngropat într-o tăcere compactă, după jenante şi inflamate exerciţii de răstălmăcire şi marginalizare. Fără a ignora „problemele de construcţie”, reale în cazul prozei lui Sin, autoarea cere, de fapt, *o lectură onestă* şi condamnă „dreptul unora de a macula până şi puţinul care rămăsese curat”, *anulând*, prin zarva „judecătorilor”, în expediţii punitive, un om şi o operă.

Preocupat, precum puţini, de soarta romanului, ca specie majoră în literatura noastră, Mihai Sin încerca, în **Marea miză** (2003), livrând observaţii apăsat personale, să propună, de fapt, un aspru rechizitoriu, denunţând „letargia mimetică” şi dialogul subaltern cu alte culturi (1). Informat, bântuit de îngrijorări teribile, desfăşurând un polemism tăios, prozatorul invoca mustrător „carenţa de universal”, inapetenţa pentru tragic, neasumarea destinului colectiv (fiinţa naţională) etc. Pornind de la aceste constatări, s-ar cuveni să examinăm în ce măsură astfel de reproşuri (întemeiate) capătă o fericită rezolvare în ultimul său roman, apărut postum (*Ispita izbăvirii*, *Nemira*, 2014), sub un titlu propus, pe ultima sută, de editor (Valentin Nicolau) şi acceptat imediat, cu încântare, de regretatul autor. Dincolo de unele exagerări, aprecieri hiperbolice vândute „la cald”, Mariana Cristescu, de pildă, văzând în romanul lui Sin „o carte pentru Nobel”, sau chiar contabilizând şi afirmaţia editorului V. Nicolau, întinzându-i o mână prietenească şi considerându-l pe M. Sin „cel mai important romancier din ultimele decenii”, evident că avem de-a face cu un roman de miză mare. Probabil nefinisat, cu goluri epice şi piste abandonate, dar care, salvator, *gândeşte Lumea*. O lume peste care „Diavolul s-a întins peste măsură”, aşezată (neaşezată, mai degrabă) sub blestemul deriziunii, al neputinţei care „ne seacă”, distrugând gena identitară. Încât, firesc, personajele lui Sin (toate) caută *izbăvirea*, încearcă să afle *calea lui Dumnezeu*.

Moralist auster, dezvoltând, psihologizant, o viziune sumbră, Mihai Sin, chiar de la debut (*Aşteptând în linişte*, 1973), era interesat de condiţia umană şi de spectacolul existenţial, analizat din unghiul degradării/alienării. Traumele provocate de revelaţia îmbătrânirii, filmul unei zile de concediu în oraşul natal, în firescul ei infinitezimal (cazul lui Achim Brezeanu, în *Viaţa la o margine de şosea*, 1975), sau o călătorie cu autobuzul, cu un şofer-tiran (*Bate şi ţi se va deschide*, 1978), aduc în scenă personaje dilematice, în „ceaţă existenţială” (cf. Tania Radu), muncite de întrebări, amânând rezolvarea. Cu un ton neutru, aşadar, într-un ritm monoton, sub veghea ochiului impasibil, devoalând *o stare de nemulţumire* care – pentru unii vigilenţi analişti din epocă – părea „improductivă estetic”. Dar care, sub elan rememorativ, în episoade „independente”, creiona terifiantul tablou societal, precum în hulitul roman *Schimbarea la faţă* (1985), „denunţat” prompt în *Scânteia* şi „desfiinţat” nu pentru ceea ce deranja cu adevărat, nota N. Burcă, ci din false motive („pornografie”, „vulgaritatea limbajului”). Fiindcă Mihai Sin, un prozator, negreşit, din prima linie valorică, şi un „realist incurabil”, cum apreciase, exact, Cornel Moraru, examinează viaţa la microscop, practică „chirurgia socială”, iubeşte *incizia*; vrea să pătrundă dincolo de ceea ce se vede (apropiindu-se, astfel, „de ceva necunoscut”), înţelege că literatura are un rol mediator, aducând *filosofia* în gândirea omului comun. În fine, cunoscând toate cotloanele vieţii, se împărtăşeşte de la crezul realist, dar vorbeşte, tocmai pentru a lămuri chestiunea, de un „realism al fiecăruia”, acceptând că respectivul concept – dubios, lax etc. – rămâne interpretabil.

Libertatea cu care a scris *Schimbarea la faţă*, deviind de la „epicul clasic”, vine să confirme aprecierea. Prozatorul culege întâmplări „dure” fără furii justiţiare, urmăreşte devenirea „sâmburelui de fiinţă”; blândeţea privirii şi moliciunea frazei articulează un epic în trepte, acroşând cititorul. Să nu uităm enclavele eseistice, cu tot riscul diluţiei (asumat), câteodată de un „pitoresc nefuncţional”. Mihai Sin a fost încercat de mirajul *romanului total*. În consecinţă, digresiunea, rememorarea (ca procedeu predilect, rezonanţa evenimentelor conducând la *resemnificare*) aduc în pagină *o familie de spirite*: observatori taciturni, sensibili, măcinaţi de frământul lăuntric, ei cunosc (fără forţa brebaniană) *metamorfoza*. Acuză însingurarea, degradarea, uzura erotică, abandonul; trag, prin astfel de incursiuni în cosmosul individului, în spaţiul conştiinţei, un semnal de alarmă. *Timpul* devine „eroul” acestor proze, anunţând o violenţă difuză şi o ameninţare surdă, pânditoare. Mihai Sin se interesează constant de *suflet*, dar nu cade în abisalitate. Gândirea sa este corectă, explorând „metafizica realului”; vrea să pătrundă în acea „altă lume” (o altă realitate), palpând misterul lucrurilor; sesizează fisurile cotidianului, „oboseala psihologică”, reluând şi mărunţind întrebările fundamentale. Reabilitează noţiunea de patetic, descoperind lumina interioară. Un veşnic rătăcitor (precum juristul Brendea) călătoreşte, mânat de nelinişti, hăituit, spre sine: află vidul interior şi comoţia erotică (Valeria). Astfel de pagini, cu unele accente de sarcasm şi grotesc, blamând voluptatea răului (contagioasă), ridică o terorizantă întrebare: *cum trăim*? Ea respiră în toată proza lui M. Sin, scriitor interesat de o „evoluţie fastă”, spunea, a *binomului* individ-societate. Important ar fi să nu ne siluim firea. Să ne urmăm drumul fără a abdica. Reţeta e ştiută: Sin pleacă de la un eveniment *sigur* şi recreează, reconstitutiv-inventiv, în rama plauzibilului, o *proză mnemotehnică*, cum s-a observat.

Categoric, Mihai Sin a iubit *literatura problematică*. Se apleacă, în consecinţă, asupra unei tipologii (e vorba de înfrânţii vieţii), pune sub lupă inerţia existenţei provinciale, fauna însinguraţilor şi a dezamăgiţilor. Această cazuistică sparge însă coaja banalului şi invită la o „transcriere problematică”, fără furii justiţiare. Între Marele Eveniment şi astfel de „schiţe fumurii” (cf. Eugen Simion), preocupat de *culoarea* vieţii de provincie, scriitorul nu ezită: alege prompt, ca „poet al vieţii cotidiene” (cât de exactă o fi eticheta?), această proză de observaţie, în care foiesc inşi culpabili, goliţi de voinţă, rataţi, bântuiţi de spaime, loviţi de indiferenţa celor din jur. Mereu grav, Sin pătrunde, cu o *acuitate maladivă*, în ascunzişurile oamenilor. Scotoceşte în ungherele sufletului. Primejdia îşi arată colţii, „mecanismul suferinţei” trebuie descifrat. În pofida liniştii epice, a molcomelii aparente, abia înfiorând suprafaţa textului, adâncurile fierb; prozatorul interoghează *nelinişt*ea, înfige harponul întrebărilor în carnea epicului. Investighează, deci, condiţia umană în realitatea ei imediată. „Iluminările” răstoarnă acest epic „amorf”, propunând *o înălţare* şi, anterior, o meditaţie. Spun *ceva adevărat* despre protagonişti, adâncind sau îmblânzind obsesiile. Promiscuitatea intră în regimul firescului, lumea ne întoarce un chip urâţit şi vulgar, destinul va fi siluit. Ca şi eroii săi, Sin este *un vicios al analizei*. Un Octavian Şteflea (de pildă), spirit scormonitor, complicat, porneşte „într-o mare călătorie”. Mânaţi de teama singurătăţii, de nepotrivirile şi eroziunile cuplului, de existenţa larvară şi „bălăceala

porcească”, de tirania „micului şef” şi abulia turmei, aceşti eroi voiajează; caută în permanenţă, călătoresc „spre ceva”. Dar Octavian Şteflea s-ar fi vrut „omul cel mai obişnuit”, înghiţit de masa celorlalţi, suportând nevroza vieţii în comun. În autobuzul ultimei sale călătorii descoperă lumea în mic, o lume invadată de vulgaritate, laşitate şi prostie. Autobuzul era chiar lumea, redusă la scară, iar şoferul – stăpânul absolut, discreţionar.

Să ne amintim că la debutul lui M. Sin (considerat de unii „ambiguu”), reproşul cu care fusese întâmpinat tânărul prozator viza tocmai *absenţa temelor*. Or, interesat de lumea noastră „aşa cum este”, fără nimb eroic, Sin frecventa temele zise minore. Plonjează în spaţiul mediocrităţii, conştientizează eşecul, înregistrează psihologia senectuţii, acuzând mizeriile fiziologicului şi povara trecutului. Propune un bilanţ, interogaţia oferind coerenţă scenariului epic. Fluxul memoriei amestecă timpurile, meditaţia epică (strunită, vizibil, de un mobil polemic) ajunge la dezeroizare şi disociere (voind „a demarca binele de rău”). Respectând condiţia gravă a scriitorului, convins că „nu mai e loc pentru iluzii”, Mihai Sin a fost un ins aşezat, serios, iubind „medierea filosofică”.

Rame şi destin (1989) propunea două nuvele excepţionale (ultimele). Or, M. Sin rămâne un mare nuvelist, romanele sale fiind, credem, salbe de nuvele. Încât volumul se aşeza în prelungirea problematică a celorlalte cărţi. Un Dionisie Baica, cuprins de elanuri târzii, descoperă peisajul cu „o bucurie necunoscută” (v. *Clipa ca o lamă rece*); este *un urs* în criză, începând să judece; constată că „ni se întâmplă tot timpul ceva, dar n-avem ochi să vedem”. Deşteptarea, trezirea lăuntrică, „viaţa la ţară” sunt nimerite prilejuri de a radiografia convulsiile psihicului, contextul. Lângă cei cu sufletul speriat, oprimat, mişună grobienii, stârniţi de furia posesiei. Bun observator, M. Sin are ştiinţa concretului, pensează amănuntul, prinde firescul vieţii. Nuvela titulară poate fi citită şi ca un „război al sexelor”. Dincolo de astfel de asperităţi, protagoniştii – filosofi de ocazie – se întâlnesc în zarea contemplativă; discută despre „singurătatea eternă” şi neasemănarea destinelor, cu indignări patetice (precum domnul Bica) şi efuziuni sentimentale, acuză pe *micii faraoni* şi „paradisul lor de beton” (garaje, moda cavourilor). Pluteşte izul degradării, rememorând o vitalitate stinsă. Prozator temeinic, M. Sin evită, de regulă, tezismul. Coboară în firesc cu o „lentoare funerară”, are – am văzut – „prejudecata” realismului, îşi urmează consecvent repertoriul problematic, temele obsesive. Acuitatea privirii cheamă în sprijin, paradoxal, moliciunea frazei. Arborescenţa, asociaţionismul, tehnica devierilor slujesc intersecţiei destinelor. „Aşteptând în linişte” (cum ne anunţa la debut), fără temperament de luptător, insuficient preţuit, Mihai Sin este frisonat de responsabilitatea scrisului. El rămâne, cu o vorbă acceptată mai de toată lumea, „un analist subţire”, descoperind, cu reverberaţii nostalgice, *metafizica realului* (2).

Totuşi, ignorat de N. Manolescu în *Istoria* sa, „oarecum debusolat”, s-a spus, după ’89, Mihai Sin a devenit un caz controversat, provocând muţenie şi „stupefacţie”. Pentru Alex. Ştefănescu, M. Sin devine, prin dipticul *Quo vadis, Domine*? (1993, 1996), un „avocat al cauzei Securităţii”, glorificându-o. Adevărul e că Sin, refuzând maniheismul primitiv, revigorat cu ferocitate, încerca să judece nu doar în alb şi negru. Acuzat pentru factura propagandistică a noilor romane (desigur, „de idei”) sau pentru „fantezia politică” pe care o ilustrau eseist-divagant, Sin a fost privit cu circumspecţie. Un Dominic Vanga, inginer, „ales” de colonelul Coldea (care îi citise câteva eseuri studenţeşti) pentru I.Q.-ul său, intră pe lista complotiştilor, pregătind, în „buncăraşul” cu oameni de valoare, *epoca postCeauşescu*. La „Reşedinţă”, prin meditaţie colectivă, polifonică (anunţând parlamentarismul), *echipa*, sub oblăduirea acelei facţiuni securistice, se pregăteşte vădind responsabilitate pentru soarta României, încercând a evita – sub spectrul neverosimilului, să recunoaştem – impostoriada. Încât, aparent „uitat”, bântuit de obsesii şi spaime, într-o singurătate agresivă, pierzându-şi răbdarea, Dominic Vanga va fi adus de Murza în Bucureşti (în 22 decembrie, Piaţa Palatului), invitat „să se năpustească spre intrare”, salvând reţeta conspiraţionismului şi „un anume tip de elită”. Care se va deda la *Marele Jaf* al capitalizării României, reciclând „curvele de partid şi de Stat” / „haita numită Partid”. Şi alţii, constatase Mihai Iovănel, au încercat o „valorificare conspiraţionistă” a temei, preocupaţi de *imaginea Securităţii* (v. Mirela Roznoveanu, Francisc Munteanu), sub seducţia unei societăţi oculte, atotputernice, un mit de circulaţie, confecţionat şi răspândit chiar de aparatul de represiune (cf. Ruxandra Cesereanu). În fond, prin vocea maiorului Rotaru, Dominic e avertizat asupra celor care „fac jocurile” şi care deţin *controlul asupra situaţiei*.

Ispita izbăvirii continuă subiectul. Sub *Marea Ocultă*, „Romånica” e aruncată, prin lucrarea Diavolului, pe Calea Pierzaniei (distrugere, maculare), trezind reacţia celor ce aleg calea pocăinţei. Demarând greoi, sub pretextul unui voiaj în căutarea rubedeniilor, plecate demult în „ţara dream-ului”, romanul pune în discuţie soarta comunităţilor româneşti, în disoluţie, topite în „magma americană”. Bucureşteanul Mike, deja simţindu-se american, şi soţia sa Ioana, lansând diatribe la adresa bucătăriei fast-food, îl însoţesc pe Vicenţiu Tudan în călătoria spre orăşelul Glassport, în căutarea mormintelor Rozetei Opriş, mistuită de „dorul de casă”, şi lui Sam, un „foachi”, cel care „fusese român”. Intră în scenă bătrânul domn George Corun („born in USA”), un bărbat falnic, atras de baschet (fusese *coach*), nu de demonul politichiei, precum ambiţiosul său frate, ajuns primar cu sprijinul comunităţii poloneze. George, cetăţean onest, „redescoperă” limba şi lumea de acasă. Fiindcă, într-o lungă spovedanie, va mărturisi că „cealaltă jumătate e Dincolo”. Când va veni în ţară, bucurându-se – ca de „un ultim dar” – de întâlnirea cu învăţătoarea Mădălina Albotif, va recunoaşte că iubeşte România tainică (ţara părinţilor), trăind, de fapt, *două vieţi*. Politicos, chiar protocolar, „cap de matematician”, George deplânge destinul românesc şi alterarea fibrei, despărţirea de obiectele „sacre”, definindu-ne fiinţa identitară ameninţată. O *temă*, să recunoaştem, de care fug mulţi şi pe care Mihai Sin o atacă frontal prin vocea lui George, cel care – spune Mike – „idealizează sărmana Românie”. Dar „prietenii români” au apărut târziu în viaţa domnului Corun. Pentru George, sfârşitul e aproape, şi fostul *coach*, în lupta cu timpul, îşi poartă singurătatea, încercând *să spună ceva* poporului român, sub „asediu”, apăsat de etichete infame.

Părăsind brusc această pistă, M. Sin ne propune alt fir epic. Apare prezicătorul Ionică Pascu-„nebunu”, fost medicinist, bucurându-se de faima Vindecătorului, ucis de iresponsabilul Petre, cel care primise „porunca” (ştiută de Ionică) de a scăpa lumea de un „politic”. S-ar părea că Sin pierde controlul naraţiunii. În fapt, stufosul roman, simetrizabil, trebuie citit „în oglindă”, identificând o mulţime de similitudini şi paralelisme. Fiindcă şi George, de pildă, ştia că va fi ucis de un nebun, dispărând, astfel, *un om mare* (recunoaşte Tom), chiar dacă nu antrenase în NBA.

În fine, ne întâlnim – pe un alt palier romanesc – cu un fost mare gazetar, de strălucire meteorică, gazetar care, fugind de lume, devine un cerşetor „demn”, însoţit de un prieten canin (Rex), ducând o existenţă subterană. Prilej de a asculta, ca „duhovnic captiv”, şi confesiunea unui inginer mecanic (director), doritor a căuta o ieşire prin „golirea de reziduuri” (episodul Relu Porumb, asaltul *prădătorilor*, un posibil manual sexologic etc.). Adică repetate deraieri epice, pentru ca,

finalmente, sub o altă identitate, marele jurnalist-boschetar (devenit Ion Iancu), „decăzut din drepturi", să se reîntoarcă la viaţa „de altădată". E atras de ambiţiosul proiect al unui cercetător, gândind împreună la viitorul României. Şi constatând, intrând în *reţea*, neputinţa Individului în faţa Sistemului. Întrebându-se, totodată, dacă experienţa sa („alunecând în jos", pentru a palpa Adevărul) meritase sacrificiul.

Să observăm că eseismul lui Mihai Sin, mereu problematizant, se planetarizează. El invocă violul istoric, prin bolşevizare, dar şi Noua Dictatură, într-o lume gândită ocult, nu condusă „la vedere". Sunt pagini catifelat-poetice (sentimentul miracolului feminin, o dimineaţă de august, „actul divin" al împreunării), lângă cele care inventariază ipostazele Răului: ordine venite „din înalturi", „bijuteria" cu drepturile omului, lucrarea Diavolului etc. Sau: o Românie comunizată, cu destin deturnat, şi „lumea paralelă" a tinerilor, ca teritoriu de cucerit; un proiect generos (secret şi inutil, de fapt), aducând corecţii democraţiilor occidentale, cum şi-au propus cei doi, fără şansa continuităţii şi a izbăvirii; un amestec perfid de bine şi rău, sub tăvălugul globalizării, în care „diavolii veniseră cu treburi pe pământ", trăgând sforile politicii în raportul naţional / suprastatal, fără anticorpi la îndemână; exaltarea unor savanţi, fără acces la Marile Taine; şi, în fine, *gândul ispăşirii*, niciodată încolţit în mintea marilor ticăloşi. Pentru a se reîntoarce, în finalul romanului, la tema obsesivă, cea a timpului devorator. Un Vicenţiu, la hotel, împresurat de îndoieli şi vise „grele", „galopa spre bătrâneţe". Prin jocul sorţii, putem citi *Ispita izbăvirii* ca o carte testamentară a unui important şi neliniştit prozator, chinuit de întrebări, ispitit de himera romanului total.

Totuşi, vocaţia lui Mihai Sin, credem, a fost *proza scurtă*, acele *short stories* dezvoltând, cu pasiune obsesivă, într-un stil transparent, impersonal, chiar „voit alb" (cf. Monica Lovinescu), teme recurente, prinse în ţesătura micilor evenimente, inventariate scrupulos de Dan Culcer: bătrâneţea, oboseala, blazarea, eşecul, frica, agresivitatea, revolta, teama de risc, moartea etc., adică înfăşurând, sub cupola timpului „uleios", sufocant, tocmai „cotidianul grotesc şi tragic" (v. *Vatra*, nr. 9/1978). În fapt, personajele lui Sin se apără de impertinenţa vitală, gregară, a celor din jur, printr-un „mod dureros de a percepe viaţa". Firesc, prozele sale, denunţând „voracitatea indiferentă a obişnuinţei", chiar dacă nu beneficiază de o „gâfâire a frazei" (tragismul difuz ar fi fost sprijinit stilistic), cum, repetat, i s-a cerut, nu procură o lectură comodă, ci provoacă, dimpotrivă, o mare „nelinişte morală" (cf. Dan Culcer).

Înlăturat de la *Vatra* sub ilara acuzaţie de „nomenclaturist" (3), retras într-o tăcere meditativă, izolat, marginalizat, „exclus", Mihai Sin încercase, în anii postdecembrişti, să descâlcească iţele unei societăţi confuze, „încifrate", având ca *supratemă* „lupta individului cu Sistemul" (cf. Ion Simuţ). O luptă inegală, desigur, cu un învingător previzibil – Sistemul, obligând, însă, la redescoperirea unui important prozator, căzut într-o nemeritată eclipsă.

Adrian Dinu RACHIERU

Note:

(1) Cum „avem puţine cărţi ale prozatorilor înşişi despre proza contemporană", nota Ion Simuţ (v. *Proza marilor mize*, în *Simptomele actualităţii literare*, Biblioteca revistei *Familia*, Oradea, 2007, p. 249), analiza lui Sin, identificând „virtuţile şi carenţele epicii actuale", muta discuţia, dincolo de scriitură, „în domeniul viziunii" (p. 255), al asumării marilor teme.

(2) Curios ni se pare că pledând, cu ani în urmă, pentru *existenţa cotidiană*, cum suna titlul unui articol din *România literară*, Alex Ştefănescu, depreciind oarecum categoria romanului politic, părea convins că n-ar trebui să lăsăm în sarcina urmaşilor „reprezentarea propriei noastre epoci". Monica Lovinescu amenda această opinie, notând că experienţa totalitară, cenzurativă, de „o neagră originalitate", nu îngăduise a se spune totul, încât *arheologii viitorului*, bazându-se doar pe *realismul cotidian*, n-aveau cum reconstitui / „reînsufleţi" imaginea autentic-terifiantă a unei epoci (v. Monica Lovinescu, *Posteritatea contemporană / Unde scurte*, III, Editura *Humanitas*, 1994, p. 200).

(3) Dan Culcer corectează această versiune (folclorizantă), notând că Sin, sensibil, mâhnit de atacurile care au însoţit primul volum din dipticul *Quo vadis, Domine?*, provocându-i o mare amărăciune, s-a retras în diplomaţie (ataşat cultural în Israel, în 1992), după un intermezzo directorial la *Albatros* (1990-1991), apoi liber profesionist şi, din 1999, cadru didactic la Universitatea de Artă din Târgu Mureş, nedorind a se mai întoarce la revistă. Concluzia lui Dan Culcer, formulată pe blog, merită transcrisă: „E de mirare că acum, în 2017, când se ştie că ipoteza lui Sin este confirmată istoric, chiar dacă nu fusese destul de bine argumentată epic, criticii (Alex. Ştefănescu etc.) care au folosit toroipanul politic al procesului de intenţii nu au demnitatea de a-şi recunoaşte eroarea şi reaua voinţă."

Doi autori fac „Dosare"

Marius Stan şi Vladimir Tismăneanu. Politologi grozavi, prolifici publicişti. Tobă de istorie. Politică. Psihologie. Filosofie socială. Doctrine şi limbi străine. Neologisme, nu mai vorbesc. Bogat, just le folosesc. Erudiţi, nu glumă. Greu de contrazis, demni de luat în seamă. Că nu dau din cap şi nu scot pe gură fleacuri şi fonfleuri. Ci idei deştepte şi vorbe la fix. Dialogând şi comentând. Epoci şi personaje nefaste evaluând, oameni şi fapte din veacu' trecut prezentând. Nepărtinitor, cu discernământ...

În cazu' de faţă, Ulianov şi Djugaşvili. Adică, Lenin şi Stalin. Cei doi bolşevici cumpliţi şi zeloşii acoliţi, lumii arătaţi fără de minciuna în care-au trăit şi-au ocârmuit. Ca să ştie măcar acuma ce-a însemnat comunismu' de ei proclamat, promovat, dezvoltat. Sunt invocate cărţi mai ales, dezbătute pe larg. Documente şi mărturii, autori şi păreri. Având incidenţă, temei, relevanţă-n materie cert. Totu' strâns inspirat, ordonat, adecvat în două volume recent apărute: „Vraja nihilismului" şi „Genialissimul generalissim". Două „Dosare" corect întocmite şi binevenite despre nişte tirani şi orânduirea de ei procreată forţat, odios, criminal, prin braţul armat. Căci asta făcut-au şi Lenin, şi Stalin, şi toţi tovarăşii lor peste tot...

Cu rigoare-n argumente şi elocinţă-n expunere, Tismăneanu şi Stan, documentaţi cât cuprinde şi vrednici la condei, pus-au între coperte atrăgător dezvăluiri, adevăruri şi judecăţi. Gândind pertinent, cântărind atent, exprimând fluent, scriind suculent, au dat la iveală tomuri* necesare. „Radiografii inteligente" ale totalitarismului ce, iacătă, de curând a „aniversat" un centenar. Semnale de alarmă că nu a pierit. Îndemn pentru omenire la raţiune şi vigilenţă, ca să nu mai cadă-n ghearele lui. Şi să-i ţină piept cu toată puterea, el pândind-o încă în atâtea locuri unde latent zace şi planuri îşi face, spre a reveni şi iar a domni...

Adrian SIMEANU

*Marius Stan, Vladimir Tismăneanu, *Dosar Stalin*, *Dosar Lenin*, Ed. Curtea Veche Publishing, Bucureşti, 2016.

Victoria MILESCU - 65

restul e totul

Au mai rămas
pe fundul ceaunului
câteva zile
numai bune de uns pe pâine
au mai rămas în farfurie, pe masă
câteva zgârciuri din fericirea
imensă, neroadă, de odinioară
a mai rămas un surâs într-o cană
a mai rămas din mine o ciocârlie
urcând cu trilul ei ascuțit
spre lumina pârjolitoare a ochilor tăi...

musafir

Iarnă, frig
aud tigrii dansând
cu un trandafir între dinți
la fereastră
luna se arată
în rochia ei decoltată, cu cratere
aș vrea să o invit
în casă, la căldură
unde dragonul meu în frac
ne va turna în pahar
ceva dulce-amar
să vorbim
câte-n lună și-n stele.

în surdină

Dimineața –
ca un vânat
pe care nu știi de unde să-l începi
cu dinți albi, fațetați
cu foamea
ca un iepure care zboară
cu o șopârlă la subțioară
dai târcoale crocodililor
din diaporame
vântul ridică fustele trandafirilor
ce-au fost odată mai mult decât trandafiri
mai mult decât agenți secreți
ai exilatei regine
valuri de presupuneri
lovesc intrarea restaurantului piramidal
angajați și clienți –
la poarta blocată
de o pasăre de noapte
beată, cu ștrasuri, cu chef de farse
dar cu o voce atât de frumoasă
încât o schingiuiești
cu milă
răsucind cheia încet-încet.

pe orbită

Mii de ferestre luminate
lanțuri, lacăte sparte
mulți fulgi răzlețiți
multă sare lăsată în urmă
de buldogii de fier
oameni diformi sub faruri
ostili la prima vedere
ai stat ceva aici
dar nu ți-a priit
biet om de zăpadă
din vremurile de ciocolată
am să te pun în buzunar
am să te iau cu mine în Sahara
la o fereastră de turtă dulce
o bătrână
rupe felicitările de anul nou.

firimituri

Păsări negre ciugulesc
firimituri pe zăpadă, flămânde
cele mari, cu ciocuri groase
lovesc capetele cele mai mici
cu strigăte ascuțite, se încaieră
între ele tânărul
în salopetă roșie ținând în mână
un inel uriaș cu chei sunând
și un patent
vrea să repare
păsările astea lacome, gălăgioase
ciugulind
la baza copacilor desfigurați
firimituri
de oameni...

cine mă păzește

Ce bine mă păzesc ei
bine echipați, patrulând prin oase
infiltrați în celule
săpând tranșee în carne
în globii oculari, în auz
ce devotați îmi sunt
adunându-se-n grupuri, în colonii
tot mai mulți – anii mei
ce vigilenți, cu armamentul din dotare
mă apără de tinerii nebuni, frumoși, zurlii

chemându-mă în dansul lor ameţitor
pe ringul vieţii, noapte, zi
anii mei pândesc
să nu m-ademenească, să mă-nhaţe
în amiaza caldă, când merg spre casă
pe piatra cubică denivelată
pasărea rock splendida
ea-mi lasă fluturând din zbor o pană albă
plutind spre decolteul meu frivol
ca amuletă
ce roșu sângeriu îmi toarnă soarele
pe mâini, pe faţă
când aţipesc o clipă, la apus
în balansoarul vechi de pe verandă...

atât

Nu mai aud scâncetul ierbii
nu mai calc strâmb
mă podidește somnul
din te miri ce iar creierul meu
e o mașinărie plină de praf
Dumnezeu
dacă ar vrea
l-ar face ca nou
în clipele lui de bunăvoinţă
când se plimbă prin cerul pavat
cu lemn de cedru
o scândură ne desparte atât
când Dumnezeu se gândește
ce să facă cu mine...

o plagă rece, marea

Îmi face rău atingerea ta, băiatule
ești frumos, pur
buzele mele te-ar răni
sunt aspre, sărate
braţele mele de iască
ţi-ar însângera trupul dulce
cât de mândru și drept mergi pe
pietrele tari, colţuroase
cum să te urmez
cu aripile mele grele în spinare
te oprești, mă aștepţi
mă chemi cu flacăra ochilor albastru-violet
cum doar florile cerești mai sunt
fluturând pe catarge regești
zâmbesc, răspund prostește:
e mai bine așa, mergi mai departe
spre lumea ta orbitoare
cu pleoapele strânse te urmăresc
până dincolo de ţărmul înalt
trupul tău viguros înoată, înoată
până când nu-l mai zăresc
vântul mă spulberă bucată cu bucată
să te ajung cumva...

părinţii

Ei se uită cu drag la cer
ca la propriul copil
care a crescut
și i-au rămas mici
soarele, luna, andromeda
ei se uită cu drag la aer
ca la propriul copil
care a învăţat să scrie și să citească
pe valurile stivuite în bibliotecile
oceanelor planetare
ei se uită cu drag la pământul
proaspăt secerat, treierat
ca la propriul copil
care s-a făcut mare și a plecat
în lume să-și facă un rost
iar din când în când
le trimite câte un taifun – semn
că toate-i merg bine...

Copil în trup de adult

Șocantul, iconoclastul, psihomagul regizor Alejandro Jodorowsky poate fi contestat, dar niciodată neglijat în macabra lui originalitate. Oricum te reîntorci la propunerile sale, mai ales că el a inventat *psihomagia*, adică exteriorizarea traumelor prin creaţie. Văzusem *El Topo* și *The Holy Mountain*, de aceea am profitat urgent de o proiecţie specială cu *La danza de la realidad*, film din 2013, având în distribuţie vreo... patru Jodorowsky (toate filmele și le organizează singur, găsește neprofesioniști, prieteni, chiar fiii lui...). E un film cu tentă autobiografică, în care copilul reprezintă un alter-ego al regizorului. Într-o înlănţuire suprarealistă, trecând prin Fellini, Brecht, Llosa, Marquez, pescăruși, pești morţi, Stalin, Ibanez, misticism, satiră, realism magic. Viziuni halucinante, indelebile, accente precise, imagini polifonice. Iată până unde poate ajunge forţa cinemaului fără limite, dar care e capabil să exorcizeze orice răni.

Jaime, tată autoritar, e un evreu ce-și maschează originile. Soţia trăiește în lumea viziunilor magice. În orice conversaţie, ea cântă replicile ca la operă. Astfel vrea Jodorowsky să facă palpabilă diferenţa. Mama vindecă spaimele, își vopsește copilul în negru, să nu se mai teamă de întuneric. Poate fi invizibilă, plimbându-se goală în barul dubios. Urinează peste rănile soţului și are premoniţii clare.

Suntem în Chile, în plină dictatură. Asistăm la transformarea copilului, dar și la parada cu câini costumaţi, apoi vedem cranii grotești străbătute de viermi, schelete și ciumaţi. Din când în când apare ADULTUL protector, povestitorul, dublul înţelept. Jaime ratează postura de erou, nu-l poate împușca pe dictator, îi paralizează mâinile și începe o odisee a torturilor, foamei, a tuturor umilinţelor. De ce a ratat? Pentru că și el avea accente de dictator. „Ai trăit deghizat într-un tiran" – îi spune soţia la regăsirea finală, când el trage cu pistolul în cele trei portrete (Stalin, Ibanez și el însuși), spre o exorcizare totală.

Trecutul devine cenușiu, nava vieţii plutește, adultul se sprijină de un schelet, dar tabloul conţine pata roșie discrepantă a costumului de pompier pe care copilul îl poartă pentru eternitate. Copil în trup de adult.

Alexandru JURCAN

Denisa POPESCU - 50

Dacă-i întrebi pe ei,
Vor spune că li s-a oprit inima de câteva ori.
Muream fără să sufăr, cu mintea în altă parte.
Așa că poate nici nu m-am întors,
Poate că doar mi se pare.
Dacă nu sufăr, de unde să știu,
Înger sau om,
Cine, când moare?

***

Cu o singură lacrimă te ridic,
Să-i săruți Zeului degetul mic.
Îmi spui că nu vrei,
Că nu poți să mai crezi.
Odată cu Umbra,
Arzi în mine zăpezi.

***

Nu eu am închis ochii.
Ochii m-au închis pe mine.
Să mă apere de vântul înalt,
De nisipul îmbibat cu fantome,
De soarele prea roșu,
De palmele prea fierbinți.
Nu eu am suspinat
Atât cât să nu mai fie nevoie să plâng.
O mângâiere sălbatică
A căzut peste mine, mi-a desfăcut pieptul
Și-a hohotit acolo,
Până când n-a mai putut.
Eu n-am făcut nimic.
Nici măcar nu m-am opus.
Acum mă gândesc să deschid ochii,
Să-mi trag peste piept ceva
Și să trăiesc mai departe.

***

Nu mă mai împotrivesc.
E prima mea ninsoare adevărată.
O văd, o pipăi, e-aici și e toată.
Volbură, poala-Maicii-Domnului,
Abia destrămare.
Icoană care-nvață să meargă-n picioare.

***

În ziua în care m-am întors cu fața spre mine,
S-au întors acasă și îngerii păzitori.
Când i-am părăsit, le creșteau niște aripi târzii
Ca măselele de minte.
Îi durea tot, dar mai ales eu îi duream.
Am crezut că, dacă plec, vor crește mai repede.

ARTE POETICE

■ Nr. 46
■ Decembrie 2017
Cafeneaua literară

ISIDORE ISOU

Despre evoluţia spirituală a poeziei *

Acest capitol are valoarea de cercetător al acumulărilor. Are pretenţia de a aprecia nemurirea datorată Don Quijoţilor spirituali, în detrimentul burghezilor-poeţi. El tinde să schimbe ordinea ierarhiilor pentru adevăratele valori.

Isou vrea să stabilească meritele predecesorilor săi şi să acorde premiile. Se doreşte retrimiterea sateliţilor în anonimat. De altfel, rolul scriitorilor minori este de a-i face pe cei mari să se acopere de glorie. Prin sacrificarea importanţei lor proclamate, cei neînsemnaţi îi ridică pe umerii lor pe cei câţiva cu adevărat importanţi. Istoriile literare sunt pline ochi de nume care nu au alt merit decât acela de a fi existat. Criticii pun pe aceeaşi treaptă Pionierii şi colonizatorii. Colonizatorii (societate colectivă) pot fi aşezaţi lângă cei mari, toţi la un loc, o dată pentru totdeauna. Dar, individual, fiecare din ei permite uitarea. O istorie literară n-ar trebui să cuprindă decât arhetipurile simbolice.

Structura eternă să fie formată din reprezentanţi, tencuiala de nume să se adauge în măsura spaţiului disponibil. Importantă este o schemă literară nemaitrasată niciodată până acum. Mărind machetele, vom completa după preferinţe. Capitolul este un indice de poeţi recunoscuţi de autor (1).

Simplificarea este singura şansă de adaptare la realitate. Din schemă lipseşte alinierea celor pseudoimportanţi. Isou neagă importanţa unor Paulclaudel, francisjammes, Andrésalmon. Dând definiţiile, autorul păstrează numai autorii definitivi.

Să discernem: poezia contemporană nu este decât franceză şi universală. (2)

„Chiar dacă poetul n-a fost francez,
Franţa l-a făcut universal.” (3)

Pentru înţelegerea Poeziei, un critic se poate limita la poezia franceză.

Nu există cu adevărat nicio altă poezie decât cea franceză. Poeţii străini au trebuit să treacă printr-o filieră franceză pentru a se afirma. Toată poezia contemporană este un moment francez dintr-un secol. Poezia modernă franceză este lentila celorlalte poezii. Trecute prin ea, poeziile lumii pot fi văzute de lume. Franţa este locul poetic unde ţările fac cunoştinţă unele cu altele. Este lipsit de valoare orice poet modern negalicizat. Franţa a fost cea care a dat o tehnică poetică.

Baudelaire, nume egal cu o întreagă divagaţie asupra unui început. Apolinicul clasic şi dionisiacul romantic se reunesc în el. Marea poezie n-a rezolvat conflictul romantico-clasic. Fuziunea de moment nu este decât aparentă la Baudelaire. Poezia începe (să intre într-o) etapă de slăbire (pierdere din amploare). Lirismul de micşorare cheamă la o viaţă dedublată apolinicul şi dionisiacul. Începe o fază de cizelare împotriva amplitudinii anecdotei şi a epicului subiectului. Până la Baudelaire nu exista decât poezia mărimii (amplitudinii). Baudelaire începe o nouă fază a nuanţei. Poetul fixează cu febrilitate romanticul în interiorul poemului. Cadrul de rigoare şi de patetic duce la erodarea materiei. Este o ciocnire continuă între contrarii, la Baudelaire. Animozităţile extremelor ajung în final până la escamotare în creator. Stările intră în angrenaj fără a căpăta o formă definitivă. Baudelaire este şlefuitorul înlănţuit. Ipostaza nouă a micşorării îi pare creatorului golită de sens. În „Florile răului”, remarcăm disperarea lirică viitoare. Nimeni nu ştia că şlefuind va găsi o lume nouă. Observăm în poet ultima posibilitate a unei vechi înţelegeri care ducea

deja spre incomprehensiune. Baudelaire era confundat cu Gautier şi Banville. Dar Baudelaire a fost primul care a făcut din Muzică un scop al poeziei.

Predecesorul lui Baudelaire (maestrul, prietenul) încă mai credea în poezia-pictură. Poezia lui Gautier ţinea de pictură şi de pitoresc, poezia lui Baudelaire, de cântec şi de (arta) plastică. Vibraţiile vizibile se fixează obscur la Gautier. Vibraţiile imperceptibile şi vagi se fixează vizibil la Baudelaire. Nimeni - şi nici el însuşi - n-a văzut că Baudelaire şi Gautier porneau şi ajungeau în sens invers.

Corolarele se vor fixa în jurul abstracţiunii muzicale. Dar noua ipostază părea fără ieşire. Baudelaire a aruncat poezia pe o pantă care îl îngrozea (4). Baudelaire credea că această formă strict exterioară nu avea profunzime prin care să pătrundă. În această nouă fază, în ce direcţie să continui, când te menţii mereu la suprafaţă?

Pentru poezia sa, Baudelaire a ales viaţa trăită. Poezia îl obligase la o teologie a disperării.

Continuatorii l-au scos pe Baudelaire din el însuşi. Animozităţile s-au dezghiocat în moştenitori. Fiecare din ei a găsit în dionisiacul sau apolinicul spulberat atitudinea convenabilă pentru a trăi. Instinctivii şi cerebralii şi-au dezmembrat paturile. În Baudelaire va crede Rimbaud, ca şi Mallarmé. Pe aceste două direcţii, poezia se va precipita spre Isou. Începând cu Baudelaire, este clară anarhia lirică a secolului. Multitudinea scopurilor urmărite a scăzut. Diversitatea idealului n-a fost decât scandalul lipsei/sărăciei sale. Tulburările au fost mari, de unde mulţimea de dărâmături. Pentru împlinirea poetică au fost necesari fetuşii renumelor. Toţi cei care au eşuat în eforturile depăşirii au fost măturaţi. Vor rămâne în timp doar centrii de gravitaţie lirică.

Splendorile au ştiut să părăsească la timp domeniile rămase fixe în opinia publică.

De la Baudelaire la un obiectiv literar, drumul a fost parcurs cu dificultate. Ceea ce trebuia să fie truda unui singur om n-a fost realizat de o sută. Epoca s-a remarcat printr-o lipsă totală de curaj. (5)

Toată poezia de după Baudelaire a dorit creaţia lui Isou. Letrismul s-a aflat în germene în toţi. Niciun poet n-a avut curajul de a pune în practică ceea ce a sperat în teorie.

Începând cu Baudelaire, toţi poeţii n-au fost decât trepte către Isou.

Este vorba despre o analiză a modului în care fiecare poet trebuia să-şi croiască un drum pentru a se afirma. Opinia publică, ce contracurent care opreşte valorile! Isidore Isou a apărut înainte de a exista, în fiecare poet. Toţi poeţii au realizat letrismul cu aproximaţie. Isou a realizat letrismul plecat pe drumul său spre împlinirea lui.

Baudealaire a început, forţat, o mare aventură.

De examinat extremele la care a renunţat iniţiatorul. Baudelaire a fost instinctivul extrem (Verlaine-Rimbaud). Baudelaire produce raţionalistul extrem (Mallarmé). Extremele se îndreaptă, docile şi constante, spre sfârşitul lor.

Verlaine-Rimbaud, pornind de la exemplul baudelairian, propun o teologie a speranţei. În şubrezirea formală a poeziei lor, ei întrezăresc deja un scop.

Verlaine scrie agăţându-se cu disperare de nuanţă. Religiozitatea verlainiană este cea a unui om care s-ar mulţumi cu puţin. Lipsit de îndrăzneală, Verlaine îşi caută sprijinul în trecut. Catolicul Verlaine este opera fricosului şi a celui care caută protecţie pentru curajul său subversiv. Verlaine speră deja să pătrundă în comunitate prin poezia sa.

Verlaine, şlefuitorul, care a reuşit să intre în rând. Verlaine, cel care reduce, căruia i se permite şi care îşi permite.

Rimbaud este deja îndrăzneala cunoscătoare, Rimbaud nu mai are nevoie de protecţie, el poate fi singur. Rimbaud poate deci mai mult. Rimbaud nu mai are nevoie de pământ. El este celestul şi pasărea. Poetul-copil este matur prin infantilismul altora. Poetul foamei este deja atât de sătul, încât caută foametea necunoscută. (6)

Mallarmé, care apare mai târziu, poate să-şi creeze o spiritualitate a seninătăţii, a certitudinii. Mallarmé este primul care nu are dubii cu privire la drumul său. El a găsit terminologia care îi va furniza materialul pentru toată existenţa. Odihna îl plictiseşte deja.

Poezia baudelairiană a căutării. Poezia verlainiană, rimbaldiană, mallarméană a descoperirii fericite.

Verlaine, Rimbaud, Mallarmé folosesc deja bine ceea ce Baudelaire a utilizat deseori rău şi rareori bine. Baudelaire elaborează o experienţă-atitudine. Verlaine, Rimbaud, Mallarmé concretizează preciziile/informaţiile detaliate.

Dar trebuie asimilate în detaliu continuările extreme ale centrului.

I. Instinctivul extrem. Verlaine, primul căutător de litere în poezia şlefuitoare. Păcat: muzicalitatea care îi este atribuită suferă din cauza romanţei. Melodia verlainiană este toată exterioară, fără a acorda atenţie potenţialului intrinsec.

Candoarea şi naivitatea constituie descoperiri fericite minore, inconştiente, instinctive. Plenitudinile hazardului, efectele disparate; niciodată pregătit, Verlaine va rămâne menţionat ca un cântăreţ superficial. Un anacronic afirmat din cauza mediocrităţii altora; un poet intermediar, Verlaine, anexă falsă a lui Baudelaire, complementul său.

De aici, pornind de la adevăratul său debut, instinctivismul extrem se rupe în două ramuri: ramura afectivă (senzitivă) - Lautrémont-André Breton - şi ramura comprehensivă - Rimbaud-Tristan Tzara. Între cele două ramuri se pune o problemă de mecanism.

Ruptura afectivă intră pe o cale ocolită şi dubioasă. Ramura creşte precum descompunerea unei grefe exterioare.

Lautréamont se rupe de poezie, sinucigându-se.

Ruptura comprehensivă distruge poezia cu luciditate.

Rimbaud răsuceşte poezia, examinând-o din exterior. Observăm la el apariţia conştientă a atitudinii.

Un vagabond declarat, şmecher şi rafinat, cu o metodă de a deveni vizionar. (7)

Lautréamont nu decretează deloc distrugerea poeziei, ci o trăieşte. La Lautréamont destrămarea este imaginea proprie existentă. Între Lautréamont şi Rimbaud, aceeaşi diferenţă ca între a distruge şi a se distruge (chiar ajunşi la aceeaşi definiţie, există o diferenţă între ei, de mecanism, de resort, de „manieră").

Plasticitatea exterioară, în întregime din afară, a unui Rimbaud, contrastează evident cu plasticitatea interioară a unui Lautréamont, care îşi descoperă frământarea în sine însuşi. (8)

Moştenitorii lui Rimbaud vor arunca poezia în neîncetate nebunii. Rimbaud conduce cu furie poezia spre distrugere. Scotocind prin viscerele poeziei, poetul o va ucide. Muzicalitatea inefabilă a cuvintelor îl va duce la repulsie. Vizionarul s-a căutat în poezie omorând versurile. Tăierea firului în patru a revocat sensul de dincolo de cuvinte, pentru a le vedea mai bine, unul câte unul. Iată un poet care a presimţit letrismul, dar a creat dadaismul. 9) Rimbaud îşi fortifică geniul comprehensiv chiar în Franţa.

Rimbaud îl cuprinde pe Baudelaire (care şi-a explicat atitudinea „dandy"). Lautréamont este solitar şi neînţeles nici chiar de cei care l-au înţeles pe Rimbaud. 10) Ultimul pleacă premeditat pentru a câştiga bani. Lautréamont se sinucide cu haşiş. Vagabondul a cunoscut dadaismul până şi în renunţarea sa. Rimbaud duce direct la Tristan Tzara.

Lautréamont se va justifica prin suprarealişti. Mai târziu, când imixtiunea străină va fi mai puternică (Freud, mistica germană, expresionismul), gloria sa va creşte.

André Breton, prototipul care a învăţat limba franceză la Geneva, este cel mai puţin suprarealist dintre suprarealişti. Acolo unde se întretaie liniile, avem nevoie de Alfred Jarry. La intersecţia hotarelor instinctiviste, senzitive şi practice, să remarcăm cazul Jarry-Ubu. Umorul este pretextul deformării vizuale care va deveni vis mai târziu. Ubu este umorul trăit (de obicei umorul aparţine canonului, este observabil de către un spiritual care râde de mecanism). Jarry îi spunea lui Rachel că nu ştia să scrie altfel. Jarry este critic, pentru că umorul subînţelege luciditate. Jarry, gânditorul despre absurd, aservit cerebral absintului. Ubu, singurul personaj demn de a fi citat din toată fauna simbolistă. Acest „macho" va purta în testiculele sale sămânţa gemenilor, frate şi soră: dl Dada şi dra Suprarealism (9).

De la Rimbaud-Lautréamont la Tzara-Breton, distanţa de la convingerea (despre necesitatea) actului la săvârşirea sa. Timpul a şters întotdeauna impresia de enormitate. Durata a forţat necesitatea de a deveni un fapt împlinit. De la o perioadă la alta, poeţii au eliminat harababura cuvintelor. Distanţa de la Rimbaud-Lautréamont la Tzara-Breton, ca de la uz la abuz.

Tzara - dadaistul a înţeles imposibilitatea de a rămâne între patru ochi cu cuvântul. Fiecare poem dada este o manifestare a unui salt înainte. Tzara este omul de deasupra prăpastiei. Istoria literară va reţine poetul, pentru că a intrat într-o sinceră distrugere. Dacă a amestecat cuvintele, a făcut-o pentru că a dorit să facă ultimul pas. Dadaismul este nevoia de a fi ultimul dintr-un stat (10). Dadaismul a fost calitatea şi defectul lui Tzara. Ceea ce l-a ajutat să zdruncine din temelii l-a împiedicat să creeze. Dacă Tzara ar fi înţeles unde se opreşte distrugerea, ar fi devenit Isou. Păcat: Tzara este iradierea tradiţiei cuvintelor în limitele lor. Dacă a avut îndrăzneala să facă Multe, n-a avut curajul de a face Totul. Tzara, poetul suspendat. Tzara, o altă curiozitate lirică, va fi justificat de letrişti. Isou, justificarea lui Tzara. Dacă Tzara nu era motivat, toată poezia progresivă ar fi rămas fără dovezi. Primul este cel care îl dezvoltă pe ultimul. Împotriva criticilor care nu-l remarcă pe Tzara sau îl consideră un scriitor minor, Tzara, cel care a pregătit terenul viitor, lichidatorul.

André Breton va legitima dadaismul pe o linie vitalistă. Breton, singura ocazie de a continua existenţa dadaismului. Suprarealiştii vor încerca să construiască din materialele distruse. Breton va decanta cuvintele pentru a le inocula o intensitate elaborată. Visul-pretext pentru asimilarea dadaistă.

Poeţii îşi vor împrumuta substanţa şi existenţa pentru a resuscita Dada. Breton va atesta şansa curentului Dada de a fi ataşat de o semnificaţie poetică.

Suprarealismul este neodadaismul intensificat. Breton trebuie menţionat pentru că a reuşit să ancoreze în creaţie distrugerea Tzara. Cauza: ramura practică, extrinsecă nu va fi simţit nicio plăcere în distrugere. Comprehensivii n-au trăit, dar au creat formula (11). Odată creată, formula nu mai prezenta interes şi niciodată plăcere.

Ramura senzitivă se autodistruge, descoperind plăcerea şi continuând-o. Această ramură şi-a câştigat condiţiile chiar în distrugere. Singurul principiu al existenţei acestei ramuri era chiar moartea (12). Pretextul renunţării comprehensive a devenit motivul de încântare pentru ramura afectivă.

Rimbaud şi dadaiştii şi-au părăsit rapid starea. Lautréamont şi suprarealiştii vor trăi mereu - încă şi astăzi - în elementul haotic şi imposibil. Scrierea mecanică - posibilitatea oferită oricui de a ajunge la cele mai minunate imagini. Suprarealismul, dăruind poezia tuturor, va distruge poezia prin facilitate. Suprarealismul, *dadaism concret şi vizibil chiar în scrierea sa*, distrugător de limite pentru eforturile poeţilor, elimină de acum înainte orice şansă de creaţie. Ramura comprehensivă (Rimbaud-Tristan Tzara) îşi găseşte complementul vital în ramura necesară (Lautréamont-Breton). Ramurile s-au încâlcit. Afectivii au adus comprehensivilor condimentele întăritoare pentru simbioză. Creaţiile s-au îndreptat, prin articulaţiile lor perfecte, într-o sferă coagulată.

II. *Raţionalismul extrem* este grupul poetic ce a încercat, cu răbdare, să creeze operele. Întreaga ofertă raţionalistă a gravitat în jurul realizării. Instinctivii au renunţat la ambiţie, raţionaliştii nu pot exista decât prin intermediul ei.

Baudelaire, cernut şi elaborat aproape de imposibil, se va numi Stéphane Mallarmé. Mallarmé, cultivat, finisat şi disciplinat, se va numi Valéry. Orice asemănare între Mallarmé şi Valéry este aparentă. Mallarmé porneşte de la operă, Valéry ajunge la ea. La Mallarmé „pagina nescrisă" este mai puţin interesantă decât completarea sa. Mallarmé încearcă să depăşească albul paginii prin fiecare cuvânt. Valéry studiază efortul de a ajunge la pagină. Munca lui Valéry reprezintă drama conştiinţei când vrea să ajungă la operă. Valéry apropie pasajul de intenţia de a crea. Lui Valéry nu-i place opera creată, pe care i-o oferă istoriei literare (13). Elanul spre realizarea unui mesaj este mai roditor decât mesajul adus. Mallarmé scrutează doar ce există deja (cuvântul, creaţia). Clasicismul mallarméan are o esenţă mai pură, mai restrânsă, şi de aceea opera sa este mai săracă.

Valéry are la dispoziţia sa un teritoriu mai bogat, iar arta sa va profita mai mult de el. Lui Mallarmé îi plac datele concrete împotriva hazardului, la care nu va renunţa niciodată. Totdeauna Valéry trebuie să continue, să facă mai mult: el trebuie să-şi stoarcă mintea, să se chinuiască pentru a-şi pune în evidenţă contribuţia. Valéry se aruncă asupra lucrurilor nestudiate, asupra inefabilului, nestatornicului. Valéry purifică opera mallarméană de impuritatea sa, care este opera însăşi.

Îi va rămâne mereu elanul de a ajunge la scriere. Efortul de a face poemul să apară îl consumă mai mult decât poemul în sine. Toate poemele lui Valéry reglează faza premergătoare scrierii. Fiecare vers condensează elaborări primare. Mallarmé analizează starea secundară. În acest sens, Valéry se apropie de suprarealişti, prin persistenţa inconştientului. Valéry pivotează inefabilul - obiect suprarealist -, trecându-l prin sita intelectului. Poetul nu trăieşte efortul în esenţa sa, pe care nu o poate reda. Studiind aspectele imponderabile, care îi scapă, Valéry vorbeşte de utilizarea lui „etc.". Mallarmé va respinge ideea de „etc.", ca şi orice urmă de hazard în faţa realităţii Cărţii. Posibilităţile

sunt distruse prin lipsa dubiului. Valéry nici măcar nu pune în discuţie şansa definitivului. Valéry nu va crede niciodată că va şti să elucideze mişcările dintre subconştient şi conştient. Conştient de elementele pierdute în haos, el nu va încerca să le redea decât cu aproximaţie. Valéry va reuşi doar să creeze urmele dintre lipsa de creaţie şi creaţie. Valéry se va arunca în cataracta fluidităţii spirituale. El este bergsonian prin scepticismul său final asupra raţiunii umane.

Într-o singură situaţie, Mallarmé tinde spre absenţa operei (Absenţă până la ea însăşi, pe care o studiase toată viaţa).

Dar Mallarmé tace, neavând curajul de a forţa nota. Nu ştia să se risipească, pentru că arta sa era în contradicţie cu anarhia. Poetul plictisului a presimţit în *Igitur* marea operă pe care a putut s-o scrie. Valéry, având o ambiţie mai mare decât de a rămâne mallarméan, a trebuit să-şi ia avânt. Valéry, cu metoda mallarméană, s-a avântat acolo unde Mallarmé n-a ştiut să pătrundă (Mallarmé n-a avut nevoie să avanseze mai mult, având deja material pentru creaţia sa). *Igitur* rămâne schiţa „Comediei Inteligenţei". Toată opera lui Valéry va rămâne un *Igitur* terminat sau adăugit. Valéry a încercat să producă extensiv, cu o metodă consacrată, posbilităţile virtuale. A reuşit doar în ce priveşte textele iniţiale prevăzute. Valéry adulmecă primele ţâşniri ale creaţiei, predecesoare ale cuvântului. În acest sens, Valéry ajunge la poezia letristă. Valéry n-a avut curajul de a-şi depăşi limitele. Nu-şi poate nimici intuiţia, pentru că încă trebuie să utilizeze cuvântul. Dar senzaţiile sale îi cer deja mai multă muzică şi inversiune a cuvintelor. Executant zelos, Valéry va duce propoziţiile până la ultimele consecinţe. Odată cu mijloacele (de exprimare ale) cuvântului, nu vor mai exista mijloace pentru noile tentaţii. Mallarmé şi Valéry au scris cele mai reuşite poezii posibile.

Odată cu Mallarmé şi Valéry, poezia se sfârşeşte (Dada şi suprarealiştii sunt deja o formulă de tranziţie în abis (14).

De reţinut: Valéry - ultimul poet, şi el, cu un picior pe un alt teritoriu.

III. *Linia scriitoricească* a fost trasată, pentru prima dată, pe filiera spre un plan separat. O linie care părea fără valoare, pentru că nu ducea la nimic. În mijlocul instinctivilor şi raţionaliştilor, este o linie abordată de amândoi.

Este problema aranjării cuvintelor. Sistemul vizual tinde spre o libertate care pare instinctivă. Din punct de vedere logic, scriitura a rămas în aparenţă tot raţională. Invariabilă în ce priveşte fondul, scriitura a marcat vizibil atitudini. Evoluţia constă în a impune un aranjament al cuvintelor mai puţin obişnuit. Evoluţia vizuală a aranjamentului poetic a permis introducerea altor schimbări. Totul a dus la permeabilitatea anumitor lucruri interzise prin ruptura formelor. Letrismul, scop al scriiturii, a ajutat la re-marcarea cursului şi existenţei sale.

Îndrăznelile stilistice ale începuturilor erau interioare. Actele de curaj porneau de la imposibilitatea de a închide o sensibilitate între picioarele egale ale unui vers.

Pretextul versului liber, prima îndrăzneală, iat-o! Vulgaritatea a motivat efecte în jurul a puţini termeni. Vulgaritatea uitată în folclor află încă puternice arome. La cântecul popular întâlnim versuri libere naive. Candoarea intenţionată a fost probată printr-o prea mare cunoaştere a formelor. Nu existau alte şanse decât cele aflate în cadrul regulilor stabilite. S-a încercat lovitura prin bogăţia ritmului, care este *interiorul interiorului. Versul liber a fost prevăzut de către instinctivi care s-au îndreptat spre primitiv*. Regăsim descoperirile ritmice în libertăţile lui Verlaine-Rimbaud. Verlaine scrie versuri libere când se află în starea idilică. Rimbaud - cel care scrie versuri libere, când se apleacă asupra limbii aspre, vulgare, primitive. La el, fiecare strofă scapă de regularitatea alteia. *Ritmul se schimbă în fiecare strofă*. Începând cu Verlaine, tipul de scriitură aderă la Gustave Kahn.

Lui Gustave Kahn i s-a atribuit prioritatea creatoare a versului liber. Dacă nu a fost creatorul său, Kahn este teoreticianul noii forme. Versul liber al lui Kahn emancipează versul de legile strofei. Fiecare propoziţie-rând se exprimă prin picioarele dorite. Versul liber certifică definitiv pentru literatură dreptul de a evada din cadrul convenţional. Contrapunctul poetic, virtuoz, obligă ritmurile diferite de a se armoniza sau de a se contracara. Libertatea formei nu se va evidenţia în obligaţia pentru libertatea conţinutului. Kahn nu aduce o altă semnificaţie decât aceea de a facilita o libertate, şi ea tot formală. Kahn nu aduce o realitate care putea fi intercalată ca fond explicabil pentru creaţia sa vizuală. *Ceea ce demonstrează că tipul de scriitură devine o schimbare independentă de orice altă valoare*.

(continuare în nr. viitor)

Traducere din limba franceză de
Liana ALECU

Note:

1) Adică de o nouă mişcare poetică. Fiecare poezie a recunoscut, prin experienţa sa, un număr de predecesori pe care i-a evidenţiat, accentuându-le importanţa şi semnificaţia.

2) Să nu protesteze celelalte popoare!

3) A se vedea cazul lui Edgar Allan Poe, al lui Apollinaire, Tristan Tzara, Rilke, Stéphane George etc.

4) Comparaţie: văd un om apropiindu-se de un zid şi forţându-se să-l împingă. Dar se poate intra într-un (obiect) solid? Există posibilităţi de a rămâne şi de a trăi acolo, în interior?

5) Chiar dacă aparenţa este contrară.

6) Rimbaud n-ar fi avut niciodată şansa de a fi un vagabond şi un vizionar dacă n-ar fi fost liniştit de exemplul predecesorilor săi.

7) Scrisoare către Izambard - Justeţea opiniilor unui René de Renneville sau Dhole, care au văzut în el pe logician, împotriva interpretării unui B. Fondane.

8) Germanism-saxonism al lui Lautréamont. Nuanţe prin care se înrudeşte cu un Gérard de Nerval.

9) Rimbaud a scris „sonetul vocalelor", care atestă pătrunderea sensibilităţii sale printre litere.

10) A se vedea René Lalou care a vorbit prosteşte de Lautréamont în a sa „Istorie a literaturii franceze contemporane" (1927).

11) Doctorul Faustroll are în biblioteca sa „Cântecele lui Maldoror" şi „Un anotimp în Infern".

12) După mine, potopul. Tzara-Ludovic al XV-lea, revoluţia va avea loc după el.

13) Cum i-au justificat dadaiştii pe Rimbaud şi suprarealiştii pe Lautréamont, cu foarte puţin timp înainte.

14) „Caut locul şi formula", scria Rimbaud.

DELAYED

- Ladies and Gentlemen, comandantul vă anunţă că, din păcate, vremea la Bucureşti s-a înrăutăţit, motiv pentru care Aeroportul Internaţional "Henri Coandă" a fost închis până la noi ordine. Decolarea noastră se va face cu întârziere.

Pasagerii zborului RO392 se foiră, nemulţumiţi, pe scaune. O parte din ei ştiau că Bucureştiul este asaltat de zăpadă, dar sperau că, totuşi, cei de la Otopeni nu vor avea probleme cu deszăpezirea; se ştie că aproape niciodată Otopeniul nu se închide. Înseamnă că ninge chiar tare...

Ruxandra oftă, necăjită. Nu avea nimic important de făcut acasă, întârzierea nu o deranja prea tare. Dar o speria perspectiva de a petrece câteva ore pe scaunul avionului Boeing imobilizat pe platforma aeroportului Heathrow. Nu se gândise să își ia ceva de citit, chiar şi laptopul şi-l băgase în trolerul trimis la bagaje de cală. Urma o noapte lungă...

- Domnişoară, scuză-mă, te rog, pot să-mi pornesc telefonul? Măcar să-mi anunţ soţul că întârziem, să nu se îngrijoreze.

Însoţitoarea interpelată astfel rămase, pentru o clipă, tăcută, după care îi făcu semn colegei sale care vorbea la microfon. Probabil că aveau un fel de cod al lor, pentru că în difuzoare se auzi anunţul:

- Ladies and gentlemen, pe perioada staţionării, folosirea telefoanelor mobile, în afară de cele considerate, prin regulament, periculoase, este liberă. Vă mulţumim.

"Măcar atât", murmură Ruxandra; dar în clipa următoare satisfacţia sa se transformă în frustrare. Iphone-ul ei afişă, câteva secunde, mesajul-catastrofă: "Baterie descărcată". Apoi ecranul i se întunecă. "Cum, Doamne iartă-mă, de am uitat să-l bag în priză?, îşi spuse ea. Acum ce mă fac?"

Vacarmul din salonul avionului devenea tot mai puternic. Lumea îşi arăta, din ce în ce mai vehement, revolta la adresa autorităţilor de la Bucureşti.

- Niciodată nu sunt şi ei în stare să dea oleacă de zăpadă, ne obligă să stăm zile întregi în avion. Să vedem cine ne dă să mâncăm, că eu nu mai am nici un ban, se lamenta o mămică cu un băieţel de vreo zece ani.

- Aşa e, doamnă, aveţi dreptate. Păcat că nu mai e Ceauşescu, i-ar fi pus pe toţi cu botul pe labe!, remarcă un tânăr cu geacă de piele întoarsă. Nu-şi lăsa el românaşii lui să putrezească pe aeroporturi străine!

- Ladies and gentlemen, this is your captain speaking!, se auzi dintr-o dată în difuzoare. Decolarea va fi întârziată cel puţin şase ore din cauza condiţiilor de pe aeroportul de destinaţie. Acoperind vociferările tot mai zgomotoase ale călătorilor nemulţumiţi, comandantul continuă: O să vă rugăm să coborâţi din aeronavă, sub supravegherea însoţitoarelor de zbor. Compania noastră înţelege să aplice prevederile Regulamentului 261/2004, cu referire la cazurile de întârziere a plecării unor curse aeriene. Vă aduc la cunoştinţă că aveţi dreptul la decontarea biletului de călătorie, dacă doriţi să renunţaţi să efectuaţi zborul, sau, dacă preferaţi, puteţi beneficia de cazare peste noapte la un hotel din apropierea aeroportului Heathrow, costul cazării find acoperit de companie. Vă stăm la dispoziţie cu asistenţă pentru orice problemă.

Liniştea de o clipă se transformă, brusc, într-o nouă larmă. Ca orice anunţ care afectează soarta omenirii, şi acesta avu darul de a crea bisericuţe. Unii, care nu se grăbeau şi care, poate, voiau să mai rămână pe meleaguri străine, păreau mulţumiţi. Ba chiar se bucurau că au parte de o cazare neplătită la hotel. Alţii, care ştiau că sunt aşteptaţi de cei dragi la Otopeni, sau care aveau combinaţii de transport de la Bucureşti, vociferau revoltaţi. Ruxandra ridică din umeri. Pentru ea, că ajunge acasă azi sau mâine era absolut egal. Îşi scoase, liniştită, geaca din compartimentul pentru bagaje şi aşteptă, la fel de liniştită, să coboare din Boeing.

Cufundată în gândurile ei, nici nu observă pe unde sau cât timp a mers cu autobuzul. Împreună cu ceilalţi pasageri ai zborului coborî în faţa hotelului SKC, sigur, un hotel de care nu auzise nciodată şi probabil că era la fel de necunoscut pentru toţi. La fel de răbdătoare ca şi în avion, Ruxandra aşteptă să se cazeze gloata gălăgioasă înainte de a se apropia de recepţie. Funcţionara o abordă cu veşnicul zâmbet obosit, dar amabil.

- Mrs. Milescu, vă mulţumim că aţi ales hotelul nostru (da, că l-am ales eu... îşi spuse Ruxandra, amuzată). Poftiţi cardul dumneavoastră de acces, camera 451.

Călătoarea mulţumi şi se grăbi să se îndrepte spre ascensor, fără să mai audă şi sfârşitul discursului recepţionerei:

- Vă urăm o şedere plăcută. Fiul dumneavoastră a urcat deja în cameră.

Hotelul, animat de mulţimea de călători ai zborului spre Bucureşti, era un loc destul de curat şi îngrijit. Cabina liftului era decorată cu fotografii de avioane ("ia uite, şi la ăştia există spotteri", îşi spuse Ruxandra), iar holurile erau pavoazate cu fotografii aeriene. Probabil că hotelul trăia pe seama zborurilor amânate sau întârziate, găzduind clienţi fără mari pretenţii, grăbiţi şi prea nervoşi şi obosiţi pentru a fi extrem de atenţi la servicii.

Ruxandra găsi cu uşurinţă camera 451, cu toate că nici un angajat al hotelului nu o însoţise până la etajul patru.

Prima sa grijă fu să găsească priza, pentru a-şi încărca telefonul, dar ("lua-i-ar dracu cu prizele lor, cum îmi încarc eu acum telefonul?") tipul britanic de priză era inaccesibil pentru încărcătorul ei. "Cum îl anunţ eu acum pe omul ăla că s-a amânat zborul?"

Probabil că gândise cu voce tare, pentru că dinspre baie îi veni sugestia:

- Folosiţi telefonul hotelului, e inclus în preţ.

Avea dreptate, era cel mai uşor, iar operatorarea îi formă imediat numărul soţului.

- ... da, s-a anulat zborul. Nu ştiu, cred că mâine. Da, da, stai liniştit, eu sunt bine, hotelul pare OK, nu-ţi face griji. A, păi n-am cu ce să-l încarc, ăştia cu prizele lor ... Dar n-are nimic, hai că vorbim mâine, să mă duc şi eu la culcare ... a fost o zi destul de grea. Pa, pa, să fii cuminte.

Asteptând să iasă colega ei de cameră din baie, Ruxandra rememoră sfatul acesteia de a folosi telefonul de pe noptieră. Cum de nu-i dăduse şi ei prin minte, doar era logic şi simplu ... "Noroc cu femeia aia, că ... Aoleo, dar ce voce are, o fi vreo babă de-aia cu voce groasă ... şi era aşa de simplu, ce, până să avem celulare nu învârteam mereu discul? ... Oare cine o fi baba asta a mea?"

La televizor, sub figura crainicului care îşi recita ştirile, burtiera afişa, periodic, date meteo. Ştirile dinspre Bucureşti nu erau chiar bune, temperaturile erau foarte scăzute, iar preciptaţiile păreau să crească în intensitate. Ce deosebire faţă de Londra, unde, chiar dacă nu era cald, măcar nu ningea şi nu bătea vântul...

Ruxandra tresări, surprinsă. Nu mai puţin surprins era şi tânărul care tocmai ieşise din baie, în ţinută lejeră.

- Cine eşti dumneata? Te rog să ieşi imediat din camera mea! ţipă Ruxandra.

- Vă rog să mă scuzaţi, doamnă, dar sunt în camera mea, cred că dumneavoastră aţi greşit, răspunse băiatul, acoperindu-se, în grabă, cu pătura de pe pat. Eu am 451.

- Aoleo, scuză-mă, am greşit ... Dar ... stai puţin, cum să greşesc, doar am folosit cardul. Uite, 451 e camera mea.

Cei doi îşi compararară cardurile, nu era nici o greşeală, ambele erau setate pentru aceeaşi cameră: 451.

- Au greşit ăştia, lua-i-ar naiba! se revoltă femeia, ridicând receptorul telefonului. Hello! Domnule, cred că s-a făcut o greşeală, m-aţi cazat în camera asta împreună cu un domn ... da ... fiul meu? Olaie! înjură ea în româneşte, uitând cu cine vorbeşte. Ia uite, al dracu, a închis, nemernicul!

- Se rezolvă? întrebă tânărul înfofolit în pătură.

- Nu înţeleg nimic, mi-a zis ăla că e normal să ne cazeze împreună, că eşti fiul meu şi că ei nu prea au camere ... cum adică eşti fiul meu? Eu am o fiică, dar ăştia nu au de unde să ştie ce copii am sau nu am. Cum zici că te cheamă?

- Milescu Daniel, doamnă, şi sigur nu sunt fiul dumneavoastră. Mama mea e acasă, la Picior de Munte.

- Picior de ... unde e asta? Adică ce importanţă are, n-ai cum să fii copilul meu, eşti prea mare ... fiică-mea de abia a împlinit 19 ani. E doar o coincidenţă de nume. Ce dobitoci de hotelieri, să tragă nişte concluzii dintr-o asemănare de nume ...

- Eu am 21, nu sunt aşa mare. Cum, şi nu vor ăştia să ne schimbe? Adică ... o să stăm împreună, o să ?...

Revenindu-şi din surpriză, Ruxandra evaluă situaţia:

- Şi dacă stăm împreună, până la urmă ce? E o diferenţă mare de vârstă între noi, doar nu ne-or veni idei. Dumneata o să dormi pe patul dumitale, eu pe-al meu, şi ne vedem liniştiţi de treabă.

Căutându-şi pantalonii aruncaţi într-un colţ al camerei, Daniel observă:

- Doamnă, ştiţi ... avem un singur pat ...

- Cum dracu?! izbucni Ruxandra. Cum să fie un singur pat, englezii ăştia aşa dorm, mama cu fiul împreună?

După câteva clipe petrecute în baie, Daniel reveni, îmbrăcat corect. Ruxandra continua să caute soluţii.

- Nu avem nici măcar un fotoliu, sau un scaun mai ca lumea în camera asta ... şi eu credeam că e un hotel serios ... o mizerie. Doar n-o să te pun să dormi pe jos, nu eşti căţel.

- Lăsaţi, doamnă, mă duc şi stau în holul hotelului, găsesc eu un locşor pe-acolo.

- Să te duci în hol ... cum să te duci în hol, o să stai aici, ca oamenii, şi o să te culci la capătul patului. Doar n-oi fi eu vreo zgripţuroaică, să te gonesc afară din casă. Suntem oameni educaţi şi inteligenţi ... şi ... fir-ar al dracului de necaz, nu ne-au adus ăştia bagajele?

- Au zis că le ţin în avion până mâine, când plecăm, ca să nu le mai descarce şi să le încarce din nou şi ... Aoleo, înseamnă că nu avem pijamale?

Cei doi rămaseră fără idei. Nu exista speranţa unei nopţi odihnitoare, atâta timp cât erau obligaţi să doarmă îmbrăcaţi, ghemuiţi la distanţă onorabilă, pe un singur pat. Cele câteva ore ale nopţii trecură fără incidente, dar dimineaţa întâmpină doi oameni amorţiţi, revoltaţi împotriva hotelurilor britanice, a companiilor aeriene româneşti şi a ninsorilor şi viscolelor din toate lumile trecute, prezente şi viitoare. Noroc că gazdele nu puteau înţelege tot ce spuneau românii găzduiţi de ele, mai ales cei care au venit la recepţie să predea cardurile camerei 451.

- Madam, Sir, ne pare rău, dar de la aeroport am primit vestea că avionul dumneavoastră tot nu poate decola, la Bucureşti vremea este încă foarte rea. Vă invităm să rămâneţi la noi şi pentru restul zilei de azi, până când se va deschide aeroportul Otopeni.

Ruxandra Milescu şi fiul ei de ocazie rămaseră fără grai. Chiar dacă nu îi chema nici o urgenţă acasă, în România, le era greu să găsească o soluţie pentru a-şi umple timpul. Măcar dacă ar şti la ce oră va decola amărâtul ăla de avion, ca să îşi facă un program, un drum prin împrejurimi sau ceva. Nu le rămânea decât să îşi petreacă ziua în camera lor, aşteptând mila Domnului şi bunăvoinţa oamenilor.

Timpul s-a scurs încet în acea zi. Televizorul nu arăta nimic interesant, sau, mai bine zis, nimic interesant pentru amândoi. Dar, pornind de la comentarea unei reclame sau a unei ştiri, Ruxandra şi Daniel găseau, din când în când, un subiect de conversaţie. Masa de prânz nu se putea servi în cameră, de fapt nici nu exista aşa ceva în programul

hotelului, astfel încât coborâră amândoi la un McDonald's alăturat, unde doamna, fiind persoana cu mai mulţi bani la îndemână, oferi prânzul. Apoi vizitară şi un mic pub din apropiere, luară o cafea şi un corn, aşteptând mereu, cu speranţă, să sune telefonul lui Daniel. Revenind la hotel, aflară că aeroportul lor de destinaţie era tot închis şi că nici nu exista vreo speranţă pentru ziua aceea.

- Madam, Sir, ni s-a telefonat de la compania dumneavoastră aeriană pentru a ni se cere să vă găzduim şi în seara asta. Ne bucurăm că rămâneţi la noi, le spuse recepţionerul.

"Nu te poţi împotrivi vrerii lui Dumnezeu", cugetă Ruxandra, încercând să-l sune pe soţul ei. Nu reuşi, mobilul lui era indisponibil. Probabil că era în vreo şedinţă, ceva, şi atunci trebuia lăsat un mesaj la secretariat. După care urmau alte câteva ore de plictiseală în cameră, de conversaţie insipidă cu băiatul ăla. Mai bine ieşea să se plimbe niţel, să mai vadă lumea. Iar în drum să cumpere ceva de mâncare pentru seară, cu siguranţă li se va face foame.

- V-a căutat soţul dumneavoastră, o anunţă Daniel când reveni în camera 451. A spus că o să sune din nou, mai târziu. I-am explicat cum e treaba cu avioanele astea, nu părea prea încântat.

Într-adevăr, telefonul sună exact când Ruxandra desfăcuse micul pachet cu alimente, invitându-l şi pe Daniel la cina improvizată.

- Bună ... ce să fac, tocmai am venit de jos şi ziceam să mâncăm ceva ... păi de ... da, şi cu el ... cum cine e, un băiat cu care m-au ... cum să fie soţul meu, e ... cui i-am zis eu că ar fi soţul meu? Aşa au zis? Nu ... e ... stai, mă, omule, să-ţi spun! Nu te ambala, că ... Auzi, tu nu înţelegi să mă asculţi? Cum de ce, ca să înţelegi că ... Doamne, omule, ai luat-o razna, ce dracu! Daniel e ... Sigur că-i spun pe nume, e un copil, cum să ... Mă, nu mă enerva, doar ţi-am zis ... eşti nebun!, concluzionă Ruxandra, trântind, nervoasă, receptorul de masă, apoi punându-l, la fel de violent, în furcă.

Încercând să îşi păstreze discreţia şi aerul indiferent, Daniel se ascunsese după perdeaua ferestrei. Ceea ce înţelegea el din jumătatea de dialog telefonic îi provoca o stare de ilaritate, pe care încerca să o ascundă de colega lui de cameră. Adică soţul ei credea că ea se cuplase cu el?! Păi era cu o mie de ani mai bătrână decât el, cum să se uite el la o femeie de o asemenea vârstă?!? Deşi, dacă e să apreciezi, Ruxandra nu arăta chiar rău pentru etatea şi starea ei socială, dacă ... Dar să ...

- Daniel, ştii ce îi trece prin cap soţului meu, că m-am cuplat cu tine? Cum, Doamne iartă-mă, să mă... A înnebunit de tot la bătrâneţe, deşi ştie că eu niciodată ... acum s-a tâmpit! Ar merita să-i dau motive să fie gelos, nebunul ... Doar suntem singuri, uşa e încuiată ...

- Chiar vrei să?... Adică să...

- Au venit mamaia şi tataie, Ruxi, vino repede să-i pupi! Ruxi! Ruxi!! Bine aţi venit la Picior de Munte!

Nici nu era nevoie de invitaţia lui Daniel. Fetiţa, care de câteva ore aproape că nu se dezlipea de la fereastră, era deja atârnată de gâtul bunicilor.

- Tataie, hai să-ţi arăt bobocii de raţă şi puii lui Miţi, să vezi ce frumoşi sunt! Hai, da' hai odată, n-auzi!?

Domnul Milescu nu avea nevoie de multă insistenţă pentru a se lăsa convins, dorinţa nepoatei era întotdeauna lege pentru el. Odată cu ei, ieşi în curte şi mama fetiţei, tânăra doamnă Milescu, cu grijă mare ca nu cumva Ruxi, de prea mult entuziasm, să alerge şi să se împiedice de ceva prin curte, sau, mai rău, să transpire. Mai lenţi în reacţii, mamaia Milescu rămase în urmă cu Daniel.

- Ar trebui să mai faceţi un copil, aveţi noroc să aveţi copii frumoşi şi sănătoşi, mă Daniele ...

- Ne dăm silinţa, mamă soacră, ne dăm silinţa, răspunse Daniel, dus pe gânduri. Şi când te gândeşti că dacă mă lăsam eu atunci dus în ispită, Ruxi ar fi putut să fie fetiţa, nu nepoata ta...

Mihai Athanasie PETRESCU

„Micul infern", plăcut etern...

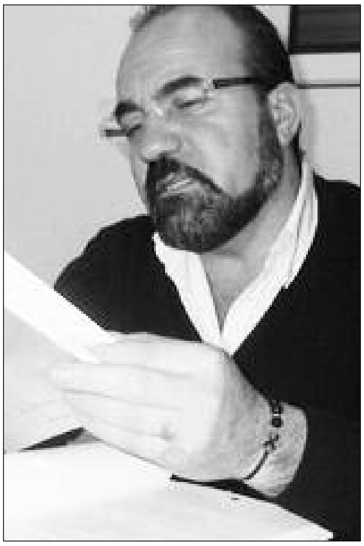
De vreo patru ani încoa`, artiști de la Naționalu` bucureștean au readus, binevenit, în atenția noastră, această comedie autohtonă nemuritoare și mereu cuceritoare. Iscată peren în veacu` trecut, spre mijlocu` lui. Creație savuroasă, pe deplin armonioasă, despre viața de cuplu. Cu lumini și umbre veșnic existente. Cu soacră și secretară, răvașe necitite, iubiri neîmplinite. Cu văpaie la juneţe, scleroză la bătrânețe...

Mircea Ștefănescu, tătânele ei, a clădit-o inspirat, cu umor îmbelșugat. Parfumu-i de epocă păstrându-se viu, bogat, romantic, nealterat. Iară Mircea Cornișteanu, regizoru` de acu`, făcând din el și din replici, înc-o dat`, echilibrat, motiv de succes constant. Fără de excese ori denaturări, nesilind colegii la niscai sforțări. Se joacă decent și cu randament, astfel că la fine se bate din palme lung, incandescent...

Cine-a fost pe scena Casei de Cultură a Sindicatelor Pitești, luni, 16 octombrie? Ileana Stana Ionescu, meritat în frunte și, întemeiat, cu ovații multe. Apoi, Liviu Lucaci și Ilinca Goia, strașnică pereche. Mai ales bătrâni cam într-o ureche. Marius Rizea, Dragoș Stemate, Daniel Badale, Fulvia Folosea, fiecare-n parte umblând ca la carte. Comicu`, spumos, râsu`, copios. Textul, excelent, cu tâlc aferent. Talent evident, firesc, suculent. Produs de echipă cu entuziaști. Un „mic infern" minunat, unanim apreciat. Teatru românesc clădit sănătos, veșnic arătos...

Adrian SIMEANU

Despre Codruţ Radi şi-o poezie cerebrală, reflexivă, încifrată*

Cu o carte cu multiple registre lirice ne provoacă poetul-pictor din Sinaia, **Codruţ Radi**, o carte în care trece-n revistă stări, radiografiază emoţii cu naturaleţea celui care ştie că imaginea în sine este un rezultat final al culorilor mângâiate şi amestecate cu pensula.

O uşurinţă dezarmantă încifrează experienţe personale pe care le ridică la valoare de esenţial, iar acest proces artistic devine unul al căutării, o provocare la introspecţie, o plonjare în apele interioare ale unui eu deja trecut prin furcile caudine ale experimentului literar.

Îndelungul exerciţiu liric se simte cu fiecare pagină dată, iar poetul ni se relevă descifrând propriul mister al scriiturii sale: „Sunt fiara-nchipuită că mă rup / cu orice mursecare pân` la os / ce-ncape-apropierii mai prejos / într-o privire lacomă de lup" (*Sinele zăvorât*), sau: „Eu sălbăticit / atârnat răbdării / nu mi-e-ngăduită / foamea ca astâmpăr / muşcând/din tăcere" (*Ostenire de vreme*), sau: „N-am găsit încă răspuns / cum se cade mai departe / evidenţei chip ascuns / mizând restul pe o carte" (*Rostire nouă*).

E o provocare continuă această carte, care-ar fi trebuit împărţită clar în secţiuni tematice şi stilistice – tocmai pentru unitatea ei! –, una care generează imediat dileme lectorului. Pe de o parte există tentaţia surprinderii scriiturii acestuia, raportându-se strict la volumul supus dezbaterii, pe de alta nevoia de a căuta şi celelalte cărţi ale acestui autor cu o operă deja consistentă, în căutarea „descifrării" unui destin literar, urmărind-i evoluţia.

Oricum ar fi, tentaţia respectării algoritmului analitic fiinţează, fiindcă scrisul lui Codruţ Radi are o provocatoare densitate şi structură proprie, în pofida anumitor pastişe bacoviene, un iz ce pluteşte nevăzut deasupra poemelor de introspecţie, în care autorul lasă senzaţia că-şi pune sufletul pe tavă în faţa cititorului.

O notă dominantă o au poemele-fulguraţii de gând, în mai toate din acestea pornind scrierea de la anumite sintagme, cugetări, înţelepciuni pe care pare a simţi nevoia să le explice, o cale altfel temerară, posibil provocatoare.

Cert este faptul că intervenţia cerebrală în actul inspirativ este cât se poate de evidentă, efectul imediat simţindu-se într-un ritm întretăiat de accente dure, care îngreunează rimarea şi ritmarea, în pofida uşurinţei cu care Codruţ Radi versifică.

Volumul „Ecoul dintre umbre" este unul presărat evident cu capcane stilistice, orice lector fiind provocat să descopere lumi interioare de profunzimi esenţializate, temele abordate fiind diverse şi susţinute de o imaginaţie luxuriantă, în pofida faptului că abordează poezia ca şi proza postmodernă, în care personajul principal este chiar autorul: „Pereţii umbre-mi par / de alţii pline / când somnul n-are cui / să se-nfăşoare / prin ochi vrând / degeaba să-şi încline / cu unghiuri de moarte / pleoapele murdare" (*Printre alţii*), sau: „Iarăşi am sărit aceeaşi carte / rămăşag fugarul fără zestre / într-un ochi luminii prea departe / să-mi întoarcă asfinţitul prin ferestre" (*Zorit defel*), sau: „Nu am în mine-atâta poezie / cât să m-aleg visării de trezie / când nu mai ştiu ce noapte ori ce zi e / şi dacă-s viu ce-nseamnă erezie" (*Ca negare*).

Codruţ Radi îşi construieşte cu migală poemele şi imaginile din acestea, el vede cu fiecare tuşă dată imaginea de ansamblu, conştient că vederea vizionară din faţa paginii albe este egală cu cea din faţa şevaletului.

De altfel, subliniază frumos acest paralelism în poemul *De graniţe*: „Deschid ochii când mă doare / să ies culorii din vis / cată-i rănii arătare / şi cine m-ar fi ucis, // Nopţii-n trupul meu să zboare / ce n-am terminat de scris / dintre gânduri şi prinsoare / mai întâi celui promis, // Chip de om că nu mai are / nici părerile că mi-s / doar aproapele ce moare / între viaţă şi abis".

Tema se regăseşte şi-n alte poeme, cele două lumi artistice între care se răstigneşte fiind evident firul roşu al acestei cărţi, un tablou pe care ai senzaţia că poetul nu vrea să îl încheie niciodată, planând convingerea că fiecare poem ar fi putut fi continuat cu noi şi noi imagini.

Dincolo de anumite stângăcii ce vin numai din dorinţa ri(t)mării, la Codruţ Radi nu ai cum să nu observi diversitatea şi complexitatea creaţiei, una amprentată evident de-o anumită doză de cerebralitate şi închistare.

E un demers cu care bate la uşa filosofiei, un anume fior străbătând multe din poeme, iar încărcătura aceasta face lectura greoaie, nu fluentă, deoarece poetul caută esenţa, afectând cumva structura poemelor: „Cercului deasupra rotunjit prin el / îi transpun căderea golurilor coarbe / printre amăgiri margini de tunel / astfel retezate fără a-l resoarbe" (*Curs detriment*), sau: „Ochi respins uitării / tot ce n-am închis / între pleoape sterpe / una stând la pândă" (*Văz codificat*).

Datorită acestui fapt este vădit uşor să descifrezi scriitura lui Codruţ Radi, e facil să observi straturile şi substraturile imaginilor şi versurilor în fiecare poem în parte, el obţinând întregul tocmai din suprapunerea acestora, ca în tablou o culoare obţinută din amestecul mai multora.

El se străduieşte continuu ca prin prelucrarea sa literară să sublinieze stări şi trăiri personale, astfel voind să redea atmosfera propriei sale poveşti, una pe care-o transformă în esenţă, în mijloc al lumii.

Poetul-pictor „fotografiază" continuu cotidianul, momentul, într-o încercare oarecum disperată de a opri timpul în loc, adaugă stări şi sugerează imagini, scopul evident fiind acela de a da cititorului o cheie a descifrării unei lumi în care intră toate lumile ei mai mici, ea presupunând nemijlocit reliefarea unei anumite unităţi de limbă şi cuget între el şi cititor, numai astfel sentimentele şi trăirile acestora fiind comune.

El îmbracă haina martiriului, asumându-şi vădit rolul de vorbitor în numele tuturor, fiind cel care desenează emoţii şi trage tuşe groase de simţăminte într-o lume altfel improprie visului şi poeziei.

Ioan Romeo ROŞIIANU

*Codruţ Radi – „Ecoul dintre umbre", Editura „Detectiv Literar", Bucureşti, 2017.

Mady Ivănescu şi continua finisare a ideilor poetice

Cu o carte vădit provocatoare păşeşte-n lumea bună a poeziei **Mady Ivănescu**, o carte care, dincolo de momentul debutului, vorbeşte despre un condei deja aplecat asupra hârtiei, despre un îndelung exerciţiu, fapt ce nu explică şi nu justifică întârzierea pasului.

Pe aripile gândului (Editura „Grinta", 2017) este un titlu cât se poate de inspirat şi potrivit pentru un volum între coperţile căruia autoarea ne poartă dintr-o parte într-alta a lumii - o lume exterioară la care se raportează nemijlocit, cu care interacţionează constant, schimbând energii şi stări, dar şi prin tenebroasa sa lume interioară, una a extremelor, a furtunilor, a luptelor lăuntrice.

Încă din primele versuri ale cărţii autoarea ridică voalul aşternut peste poeme, dezvăluind din start viziunea sa poetică, dar fără a consuma vraja: „La început a fost gândul, / Iar Manas când prinde putere / şi iese din tăceri eterne / Cuvintele se-aştern în fraze" (*Cuvinte*), sau: „Dacă pământul ar fi în beznă / cu sufletul meu l-aş lumina şi / Ţie ţi-aş face cărare" (*Dacă*), sau: „Am ştiut cum este cerul senin, / dar n-am ştiut cât este de frumos / decât privindu-l cu tine" (*Am ştiut şi n-am ştiut*).

Multă frământare în poezia ei, multă interogaţie, iar din acest zbucium lăuntric o lume întreagă pare a avea de câştigat datorită planurilor armonios îmbinate sau suprapuse, o trăire altfel omogenă, gândită ca un ansamblu armonios.

Firul roşu al acestei cărţi alcătuite tematic în jurul a două motive ordonatoare de sorginte mitologică, al lui Orfeu şi al călătoriei iniţiatice, este dat, paradoxal, de interacţiunea poetei cu sfera creştină, divinitatea fiind la orice pas detectabilă într-o scriitură caldă, plină de tâlcuri, dar şi de tâlcuiri.

Mady Ivănescu nu ratează ocazia aprofundării propriilor stări, anumite mirări părând a fi menite a o surprinde inclusiv pe ea, la fel cum multe din explicaţiile din poem par a fi făcute pentru ea însăşi.

O anumită doză de narcisism, dacă vreţi, venită din aplecarea asupra textului în ansamblu, asupra cuvântului, asupra versului, a imaginii, a unui enunţ poetic sau asupra accentului pe acesta, o aplecare ce aduce cu migala artizanului care ştie că o bijuterie este cu atât mai valoroasă, cu cât este mai mult lucrată şi şlefuită.

Gestul e cu atât mai meritoriu, cu cât vorbim de un volum de debut, iar poeta nu are încă vârsta bilanţului poetic al creaţiei sale, ea nerezistând, totuşi, tentaţiei de a (re)scrie, într-un evident efort de rafinare, de finisare şi chiar esenţializare a scriiturii ei, o esenţializare expresivă, înapoia căreia lasă a se vedea un tumult interior strecurat subtil în cuvinte.

Deşi multe imagini sunt construite din cuvinte simple, la îndemână, forţa tabloului are profunzime şi greutate, fapt ce ne îngăduie să luăm în calcul un artificiu liric, o strategie, dacă vreţi: „Nu-mi place tristeţea, deşi / din când în când bate la uşă, /şi o alung, căci ea provoacă / moartea spiritului. // Îmi place frumosul / din viaţă care mă înalţă" (*Îmi place şi nu-mi place*), sau „Într-o zi / n-am să mai pot saluta / zorile. / Le-ar păsa?" (*Cine ştie?!*).

De aici, de la această luptă cu sine însăşi şi până la starea de elevare spirituală, mai este un singur pas, riscând şi provocând un topos poetic inconfundabil.

Simţi în poezia lui Mady Ivănescu presiunea existenţială, stampele ei strecurate-n vers sunt desprinse din cotidianul cenuşiu, aceste tribulaţii părând a fi cele care i-au întârziat debutul: „Mă urc în trenul viselor / În ultimul tren / spre tine vin" (*Sărutul*), sau: „În lumea noastră e-atâta frumuseţe, / nu-s nori, / plutim deasupra lor, / nimic lumesc nu tulbură chemarea / ce o simţim / în regăsirea noastră / pe Podul Curcubeu" (*Podul Curcubeu*).

Atrage şi contrariază în acelaşi timp, la această poetă, alternarea, chiar trecerea bruscă uneori de la poemele lungi, de respiraţie, la cele cât o fulguraţie de gând.

Aplecându-te cu atenţie asupra textelor, nu ai cum să nu vezi că această alternanţă de planuri, dacă vreţi, are nemijlocit darul de a acorda respiraţii lectorului în actul intim, aproape confesiv, al discursului ei poetic.

Din alăturarea unor cuvinte simple poeta reuşeşte imagini de forţă, consistente, o anumită adiere de grabă simţindu-se-n scriitura ei, pe de o parte existând senzaţia că a plecat în căutarea timpului pierdut, risipit departe de hârtie, pe de alta planând ideea recuperării manuscriselor sau eboşelor din memorie.

Iese astfel o carte rotund proiectată, iar senzaţia unor poeme rescrise vine numai din repetarea unor teme, fapt ce trădează ancorarea serioasă într-un demers artistic altfel eliberator, dar şi dependenţa de anumit stări şi emoţii, chiar de ciclicitatea anotimpurilor, fiecare din acestea fiind (des)cântat pe rând.

Mady Ivănescu este o perfecţionistă în felul ei, restructurează asiduu, rescrie febril viziuni, reordonează meticulos stări, ajustează, rescrie teme întregi în alte poeme sau le plasează într-un cu totul alt ambient liric.

Nu este suficienţă imagistică, este o oarecare tuşă de narcisism, venit tocmai din constanta nevoie de finisare, de accentuare a enunţului poetic în alt context.

Aşadar, pornind tocmai de la această vizibilă stare de constructor de universuri proprii, Mady Ivănescu nu poate rezista tentaţiei de a-şi rescrie poezia constant, într-un deosebit şi admirabil efort de rafinare sau esenţializare expresivă.

Sunt premise care ne îngăduie aşteptarea, dar care ne şi dau certitudinea că volumul următor va aduce o poetă net superioară celei de acum, un volum mult mai unitar tematic şi stilistic decât acesta.

Ioan Romeo ROŞIIANU

Dan Drăgoi – la marginea subțire a Paradisului

Mult prea grăbit să adune detalii biografice irelevante – dar câți dintre noi rezistă acestei tentații? -, **Dan Drăgoi** ne surprinde, propunându-ne de această dată un diptic liric* a cărui relativă masivitate ar trebui să ne pună pe gânduri. Consumul redus de poezie a stabilit artificial oferta poetică pentru o piață aflată într-o continuă subțiere. La propriu și la figurat. Cititorul de poezie este un cititor rafinat, care compune din nefericire un public redus numericește, şi riscurile „comerciale” pe care le presupun abilitățile de marketing în promovarea volumelor de poezie care depășesc grosimea unei lame de bărbierit sunt enorme. Dar cine se înhamă la o muncă oarecum împotriva curentului, asumându-și *manu propria* efortul edecului editorial, este urmărit de credința că gestul său complinește, fie și în sensul determinării, un destin. Şi această obsesie a clădit, nu de puține ori, biografii semnificative.

Ce legătură *directă* poate exista între preocuparea diurnă a doctorului în horticultură Dan Drăgoi, om cu pregătire științifică serioasă, interesat de variabilitatea și ereditatea/cultura prunului, și preocupările poetice care presupun ușoara „adormire” a lucidității și intrarea într-un somn cu ochii deschiși? Probabil una de complementaritate, în măsura în care admitem că și demersul științific este, în momentele sale cruciale, un demers care continuă pe căi similare să își apropie, ceea ce frumos numește poetul, **prezentul continuu**, fețele eternității, căutând elemente traductibile.

Deși m-au surprins unele afirmații foarte exacte, de extracție teologică strictă, pe care poetul le-a făcut într-o primă întâlnire, dezvăluind rădăcina unor structuri de configurare, mărturisesc că nu am descoperit nimic textual care să lege cu certitudine poemele de o astfel de simbologie ce ține de oficierea liturgică (a sfintei liturghii în special). Poezia sa este, în schimb, o poezie care dezvoltă deseori un limbaj metaforic amplu, de aluzivități creștine, în prezența divinității. Interesantă este naturalizarea tematică, la un cu totul alt sunet al diapazonului, a unor ecouri lirice care presupun, prin similaritate creativă, așezarea poeziei sale în siajele poeziei lui Ion Barbu, a unui Ilarie Voronca sau Benjamin Fondane, dar mai ales – pasiune nemărturisită? – a lui Nichifor Crainic. Trebuie făcută aici o precizare. Toți cei care scriu sunt și produsul lecturilor. Diferența dintre un cititor obișnuit și un cititor care este bântuit de demonul scrisului este faptul că la ultimul aceste lecturi devin lecturi creative, de cele mai multe ori lecturi „critice”, substanță organică. Dar cu o condiție: prezența talentului. Care îl diferențiază de grafomanul atins de nebunia pastișei. Cu acest volum Dan Drăgoi demonstrează că este un poet lecturat și că este un poet care are și talent.

Primul panou al dipticului poematic – *Ochiul șoimului* – etalează opt poeme de mai mare lungime, care sunt, ca amplitudine metaforică, enunțuri camuflate ale marilor antiteze. O ambiguitate studiată, pe sensuri contrarii, structurează textele, maximizându-le eficiența de semnificare într-o progresie unitară asigurată de aderența la un fir călăuzitor de delicatețea și imaterialitatea luminii. *Drumul nopții către zi* poate fi un exemplu. Decupajele, zece la număr, după indicațiile ortografice, pot fi citite foarte bine și separat. Laolaltă, sunt vehicule textuale de transport care trimit la sensul de adâncime, omniprezent grație aceleiași respirații și aceleiași perspective cărora li se asigură finalitatea climaxului liric în ultimele două versuri. Foiala nocturnă a vietăților și a vegetației *„în acest templu al negrului”, „imperiul negrului”* (noaptea), este de fapt o (i)realitate audibilă și respirabilă, văzută cu un ochi interior. Capul neverosimil al visului luminează în acest templu *„precum Sfântul cap din Sfânta Scriptură”.* Aluziile acestea *atât de explicite* sunt puține. Întunericul, deși fastuos, locuit de *„miracol”,* este intangibil. Omul ca făptură nu are puterea să își deschidă sufletul, rămânând în captivitatea reversiilor. Starea de grație îi este inaccesibilă, marile ascensiuni îi sunt refuzate de puținătatea condiției. Sortit să doarmă în *„peștera umbrelor*” – iată mitografia platonică, mitul peșterii, introdus median în poem –, este vitregit de percepția magnanimității cosmice întrupate de Dumnezeu. Rămâne într-o inocență relativă: *„Acest miracol/ te așteaptă să-ți deschizi sufletul./ Te așteaptă să-l iei în brațe./ Dar tu dormi în peștera umbrelor,/ dormi lângă miracolul nopții,/ în lumina licuricilor./ Dormi sub hlamida razelor de lună,/ sub hlamida țepoasă a aricilor somnambuli;/ dormi lângă mersul melcilor,/ pe drumul lipicios, de*

mătase, al copilăriei,/ [...] Statuia mirificei nopţi a vieţii,/ a mirificei nopţi a morţii./ Totul pe marginea subţire a Paradisului./" Un poem frumos scris, condus bine. La capătul întunericului, *„tâmpla nopţii" „începe să se albească/ în primele raze./"* Poetul intră într-o *„lumină neverosimilă/ această pulbere a Domnului/ care ne cheamă să ne bălăcim în ea/, să ne umplem cu totul de ea,/ să ne poleim cu ea, să ne aurim."/* Şi iată şi încheierea poemului, enunţul care *leagă* [n.n.] poemul după aceste acumulări lirice: *„O, drumul acesta al nopţii către zi!/ Drumul acesta de undeva, de neunde./"*

Oul nenuntit, *îngerul suitor*, introduse ca sintagme (invariante) poetice, la origine de vocaţie ermetică, par să fie semne că Dan Drăgoi este interesat de dimensiunile eshatologice ale poeziei preocupate de soarta finală a lumii. În realitate, poetul personalizează apăsat percepţia marelui spectacol cosmic care este desluşit incomplet de acelaşi om fragil, îndurerat, pus în faţa marilor pierderi. Un „primitivism" ce ţine de rafinament este în proximitatea unui subtil gest iconografic, evident ori de câte ori materia biografică este introdusă în jocul liric. Mâna poetului se mişcă sigură pe coaja de mesteacăn, rememorând copilăria, satul în care a trăit, natura aureolată, imaginea părinţilor.

Poemele primului ciclu, *Cineva îmi bate la uşă, Copilăria călare pe iapa cu stea în frunte, Amăgirea, Drumul sufletului către templu, Firimituri, Ochiul şoimului, Poetul,* dincolo de aburul magic pe care îl degajă, sunt poeme ambivalente, poeme ale unui timp inocent regăsit, dar şi poeme ale risipirii. Este uneori simţită prezenţa unui Dumnezeu posesiv şi dominator, cumplit, care îşi întoarce când şi când faţa de la creaţie. Dacă îi confiscă egoist trupului natura sa imanentă, sufletul, tot el se poate apleca milostiv, ascultând cu atenţie murmurul vieţii. Un poem izbutit este *Firimituri : „Întâmplările şi miracolele din satul meu/ nu mai interesează pe nimeni./ Întâmplările şi miracolele din copilăria mea/ au fost aruncate demult în ţărâna amintirilor,/ în praf şi în cioburi./ Toate au fost demult./ Numai Domnul le ascultă cu atenţie/ şi chiar îmi aminteşte/ amănunte demult uitate./ El mi-a păstrat firimituri de atunci/ pentru lacomele păsări ale sufletului./ Tot satul meu scos la mezat în firimituri,/ toată copilăria mea şi amintirile mele/ scoase la mezat în firimituri,/ pe pervazul ferestrei./"*

Al doilea ciclu, *Dacă spun tot ce ştiu*, conţine şaizeci şi trei de piese de mai mică întindere. Scrise în rimă şi constrânse să păstreze un anumit ritm eufonic, ele sunt şi poezii de dragoste, şi poezii de exultaţie oarecum psalmică. Oricum, natura conţinutului lor, pe lângă „cârteala" lirică în faţa chipului celui nevăzut cu care ne-au obişnuit marile modele literare, ţine de umilinţă şi adorare, un fel de amestec discret contradictoriu, armonizat cu un erotism diafanizat. Urechea uită intenţionat sunetul iniţial al diapazonului, şi poetul trece, prăpăstios, de la o vibraţie la alta. Este o înaintare pe care o vrea dramatică. Regresiv, pesimist şi conservator, pune în ecuaţie tematică stări diferite, căutând o cale de acces către lumina primordială. Mult mai robust în poemele scrise în vers alb, cu reuşite – nu chiar puţine – în poezia în rimă care mai păcătuieşte prin superfluitate acustică, Dan Drăgoi convinge totuşi că are ceva esenţial de spus. Şi în continuare. Întâlnirea sa cu un foarte bun redactor de carte, **Virgil Diaconu,** pare să fi fost – şi este – de bun augur.

Marian BARBU

* Dan Drăgoi, Prezentul continuu, Editura Tiparg, 2017.

Poezie engleză

John KEATS

Dacă mă cuprinde teama

Dacă mă cuprinde teama că voi muri
Făr'a fi strâns, precum grâne-n hambare,
Tot ce-a mea minte a putut rodi,
În tomuri pe rafturi încăpătoare;
Dacă zăresc în noaptea-nstelată
Simboluri pentru un mare poem,
Dar, că nu voi izbuti toată
Noima să le-o dezleg, eu mă tem;
Dacă mă tem, muritoare zână,
Că-ntr-o zi nu te voi mai vedea
Şi de-a dragostei noaste lumină
Nu mă voi mai putea bucura;
Singur pe ţărmul lumii, cuget până ce
Iubire şi Faimă ajung doar cât un purice.

William Butler YEATS

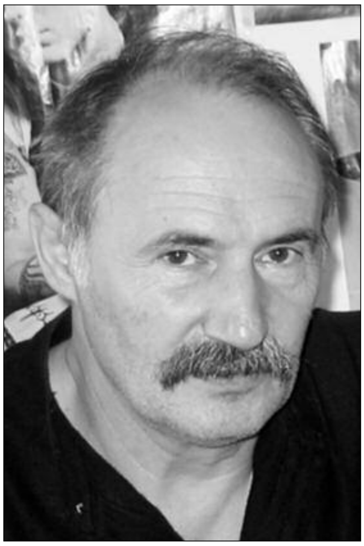
Cu părul cărunt

Cu părul cărunt, o bătrâioară,
La gura sobei când vei picoti,
Această carte îţi va aminti
Vraja ochilor tăi de-odinioară.

Mulţi ţi-au iubit marea frumuseţe,
- Unii, prieteni sinceri, alţii, mai puţin -,
Unul singur, sufletul de pelerin
Şi taina schimbătoarei tale feţe.

Aplecată peste vatra scundă,
Tristă vei şopti: iubirea s-a dus...
Deasupra munţilor... până la cer, sus,
Printre stele să se ascundă.

Traducere din limba engleză
Alexandru MĂLĂESCU

Virgil DIACONU

Poetul optzecist L.I. STOICIU *vs.* poezia tânără de azi

Nu puţine au fost reproşurile ce le-au fost aduse în ultimii ani tinerilor, pentru calitatea poeziei pe care aceştia o scriu. Reproşurile au venit, desigur, din partea criticilor sau poeţilor maturi, într-un limbaj nu de puţine ori nepotrivit.

Poetul optzecist Liviu Ioan STOICIU publică spre pildă, recent, în *Expres cultural* (nr. 10/2017), articolul *Dacă debutanţii trădează „idealurile" valorii estetice*, în care constată că „pe cât s-au înmulţit debuturile editoriale, pe atât se vorbeşte mai puţin de valoare tânără în literatura română".

(1). Reţin din articolul poetului faptul că tinerii poeţi „nu reuşesc să se impună, să atragă atenţia", deşi ei sunt premiaţi fie de Uniunea Scriitorilor, fie, „în principal (...), la festivaluri-concursuri precum *Porni Luceafărul...* (la Botoşani), *N. Labiş* (Suceava), *Tudor Arghezi* (Tg. Jiu), *Moştenirea Văcăreştilor* şi *C. Virgil Bănescu* (Târgovişte) sau *Vasile Voiculescu* la Buzău, sau concursuri de debut organizate de edituri." Nici faptul că urmează cursuri, „cercuri de scriere creativă", nu i-a ajutat pe tineri. „Florin Iaru şi Marius Chivu au făcut «business» din asta, le iau câte 800 de lei cursanţilor de căciulă; mă întreb dacă vreunul dintre cei învăţaţi de ei să scrie s-a remarcat în literatura română", ne spune poetul LIS. „Nici măcar câştigarea Premiului «Mihai Eminescu» Opera Primă nu le creşte cota valorică", nici faptul că editura Paralela 45 a publicat în ultimul an mai multe debuturi literare în colecţia qPoem nu a convins pe nimeni de valoarea debutanţilor, ne face să înţelegem poetul.

Întrebarea care s-ar cere pusă aici este, desigur, cum este posibil ca aceşti tineri poeţi să fie premiaţi la mai toate concursurile naţionale, deşi ei sunt atât de slabi, după cum ne asigură Stoiciu? Adică ce jurii de scriitori maturi, poate chiar de vârsta lui L.I. Stoiciu, să spunem, avem noi la aceste concursuri, dacă premiem poeţi de valoare îndoielnică sau poeţi lipsiţi de valoare? Iar dacă noi nu premiem poeme de valoare, ci poeme modeste sau chiar mediocre, cine este de vină? Orice premiu presupune un juriu, iar acest juriu, matur, fără îndoială, se dovedeşte neprofesionist.

„E trist, spune poetul L.I. Stoiciu, dacă debutanţii trădează «idealurile» valorii estetice, literatura română nu mai are viitor..." Dar poezia română nu are viitor nici din pricina juriilor mature, care ne livrează poeţi fără valoare, sub masca de poet premiat la marile concursuri ale ţării; jurii care trădează principiile estetice ale evaluării, care propun drept valori texte care sunt modeste valoric.

(2). Debuturile de astăzi nu se compară, mai spune LIS, cu debuturile de la editurile Albatros, Cartea Românească, Dacia, Eminescu, Junimea şi Facla, din vremea tinereţii sale, adică „din anii 70-80 ai secolului trecut, la care erau trei premiaţi maximum pe an, de fiecare editură (ceilalţi remarcaţi apăreau în Caiete ale debutanţilor)". Aşadar, „a fost o adevărată inflaţie de titluri de carte de debut, care nu s-a comparat cu debuturile prin concurs (cu jurii imbatabile) ale editurilor Albatros şi Cartea Românească sau Dacia", ne asigură poetul.

Din păcate, vechile debuturi, ca şi publicarea cărţilor următoare debutului la editurile socialiste, nu erau tocmai „lacrima Christi", tocmai o imaculata jurizare, „cu jurii imbatabile", după cum spune Stoiciu, ci erau o adevărată bătaie de joc, de vreme ce era trează cenzura, şi ceea ce răzbătea totuşi pe sub cenzură, sau pe deasupra ei, nu erau decât relaţiile debutantului cu editorul şi/sau directorul editurii; sau relaţiile cu un critic cunoscut ce venea cu debutantul sau cu studenţii săi debutanţi, bucureşteni sau nu, ori cu cărţile în manuscris la editură, susţinându-le pe acestea în mascarada „concursului anual de debut la editura X". A uitat LIS toate aceste lucruri? Mai că nu cred! Numai că probabil nu este prea comod pentru el, în prezentul context, să-şi amintească. Eu unul nu regret, asemenea altora, „corectitudinea" concursurilor de atunci şi „juriile imbatabile", despre care pomeneşte LIS. Bine că s-au dus.

Problema e că, de atunci şi până azi, criticii din juriile de poezie nu prea dovedesc că au făcut vreun progres moral: dovadă calitatea subţire a aproape tuturor premiaţilor de astăzi. În ceea ce priveşte calitatea pe care o au debutanţii/tinerii poeţi de ieri şi calitatea pe care o au cei de astăzi, aceasta nu s-a schimbat nicidecum în structura ei: şi atunci, şi acum, calitatea lor se constituie din foarte puţini poeţi buni şi din foarte

mulți poeți minori. Deosebirea este că actuala libertate de expresie a înmulțit mai mult poeții minori și i-a făcut, prin net și alte modalități, mult mai vizibili. Oricum, generalizarea poeții tineri sau poeții maturi sunt fără valoare este imprudentă.

(3). O altă problemă dezbătură de LIS este aceea a ignoranței de care „se bucură" poeții maturi de astăzi în ochii, mintea, inima poeților tineri: „cei debutați n-au auzit de cei consacrați, care-i premiază, nu i-au citit, *nu sunt interesați deloc de literatura scrisă până la douămiiști* (s.n.)." Motiv pentru care poetul optzecist L.I. Stoiciu declară: „personal îi acuz pe profesorii lor, «optzeciști» ca vârstă, de liceu sau universitari, de ruptura produsă, care nu i-au apropiat de literatura română contemporană", adică de literatura optzecistă.

Acestea fiind zise, ne amintim de tinerii poeți optzeciști, care la vremea lor nu se sfiau nicidecum să nege valoarea poeziei șaizeciste sau șaptezeciste contemporane lor. Cel puțin LIS declara nu demult (în articolul *Despre poezie, azi. La români*, din revista *Argeș*, nr. 8/2016): „am scris în «stil optzecist», reacționând radical la poezia «șaptezeciștilor»". Și, în continuare, poetul optzecist Stoiciu ne asigură (în același articol) de faptul că „până la optzeciști poezia era uzată de calofilie, de metafore și locuri comune, uniformizată", în timp ce, situată la polul valoric opus, „paradigma optzecistă e un capitol important în istoria poeziei române." Așadar, conform lui Stoiciu, toată poezia de „până la optzeciști", adică poezia șaptezecistă, șaizecistă, poezia contemporană a lui Arghezi, Bacovia, Blaga și a lui Eminescu, cu tot cu ei, „era uzată de calofilie, de metafore și locuri comune, uniformizată"... Noroc cu intrarea în lume a poeziei optzeciste, care a pus lucrurile la punct, restabilind valoarea poeziei naționale.

După această fixare a tabloului poetic românesc modern, ne putem întreba: dacă nici poetul optzecist Stoiciu nu a luat în brațe poezia „șaptezeciștilor" sau poezia de „până la optzeciști", care „era uzată de calofilie, de metafore și locuri comune, uniformizată"..., de ce le mai recomandă el azi douămiiștilor să citească și să asimileze poezia contemporană, adică poezia optzecistă? Și de ce îi mai ceartă pe profesorii care nu i-au obligat pe poeții douămiiști să prindă spiritul poeziei optzeciste? Cât despre spiritul poeziei de „până la optzeciști", adică al poeziei lui Arghezi, Bacovia, Blaga și a lui Eminescu, acesta pesemne că nu contează.

(4). L.I. Stoiciu deplânge de-a lungul întregului său articol starea deplorabilă a poeziei tinere de astăzi, deși aprecierile la grămadă ale oricărei poezii, tinere sau mature, spun eu, sunt riscante. Dar să urmărim ce declară Stoiciu despre propria poezie în interesanta revistă *Expres cultural* (nr. 3, martie 2017):

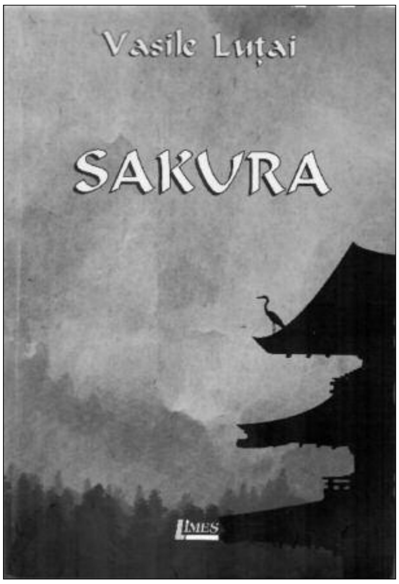
„N-am nicio rețetă de «carte bună». Personal, mă dau cu capul de pereți să găsesc o «formulă de carte». Am tot mărturisit: eu scriu spontan și scriu numai pentru sertar, de aceea nu am nicio presiune atunci când scriu, scriu slab, cel mai adesea mă repet exasperant, rar pot să aleg un poem bun, care să fi rezistat în timp. Pentru o carte, normal că dau buzna peste poemele din sertar (...), le recitesc și constat că e dezastru, n-am ce să pun deoparte... În această situație sunt și azi, motiv să intru în depresie. Ratez apariția unui nou volum de versuri. (...). Totuși, am 67 de ani, poate e cazul să pun uneltele în cui, dacă în sertar am numai maculatură. Sufăr enorm că am pierdut vremea scriind versuri care nu-mi mai spun nimic la recitire."

Dacă Stoiciu scrie după cum declară aici, cum mai poate aprecia el calitatea poeziei tinere? De unde mai are totuși forța de a-i ironiza pe poeții tineri?

Peste asta, ar fi de observat că acești tineri, premiați la marile concursuri și făcuți membri ai USR, vor fi scriitorii de mâine, mai precis acei scriitori care vor fi la putere în literatura română, care vor decide alte minunate premii și care vor fi, desigur, în conducerea Uniunii.

aripi

aveam urgent nevoie de aripi, pe jumătate
îngropată în grădină, mă încâlceam deja
printre rădăcini
caisul își prelungea perfid
coroana subterană de ramuri prin lut,
sperând să mă tragă-n adânc,
să mă țină captivă până la transferul total de minerale.
mă goleam încet de gânduri și păreri, de alb și de roșu
sentimentele se strecurau prin lutul
cu ochi putreziți de șopârle și melci
puteam fi golem, dar caisul știa mai bine
rostul mitologic al țărânei
şi teama de pedeapsă a formei umane:
de aceea mă rănea până la os, carnea,
și sângele, și nervii
se mutau într-o coajă mai tare,
călătorind târâș spre lumină.
aveam nevoie de aripi, să scap de măcel și risipă;
pe deasupra caisului, ca un zmeu de hârtie lucioasă,
cu aripi de cocor desenate stângaci,
să-mi schimb perspectiva în zbor la întâmplare,
printre vrăbii amețite și nori.

chiar dacă

Doamne, femeile noastre încă mai țes
fâșii lungi de mătase pentru înfășurat clopotele
Tu încă nu ne vezi, chiar dacă
pictăm flori, și cruci, și aureole de sfinți pe eșarfe
Tu încă nu ne auzi, chiar dacă
am închis greieri metalici
în turlele de biserici înfipte în cer.
nu mai dormim de un veac,
batem clopotele și plângem.
de la o vreme, închidem în clopote lacrimi
și ele sună pierdut a cristale pisate,
Te chemăm cu privirea, cu șoapta,
cu mâinile care încă-ți mai țes învelitori de mătase
să-ți ștergem rănile cu foșnetul lor.
Doamne Iisuse Cristoase, răstignit
în cuvânt și-n crucea oricărei secunde,
sângele nostru e mai subțire ca apa,
înoată în el șerpi fără solzi,
chiar dacă
și iarăși chiar dacă.

mitologică

apa râului se umpluse cu piei de oaie,
pe când munţii priveau mustrători, de departe,
aruncându-şi pietrele vorbitoare
în albia cu dinţi atât de galbeni, atât de mărunţi;
călcam peste pieile acelea pline de dinţi,
apa se făcea roşie şi nu ne păsa,
eram fetele nopţii, dansatoarele
cu peşti tatuaţi pe umăr şi mătrăgună în păr
pe mal – doar copite adânc despicate,
semn că primejdia trecuse,

rămăsese în urmă doar mirosul cel greu,
de drojdii dospite şi sulf,
cântam printre undele roşii, toate mult mai înalte
decât cu o noapte în urmă,
aşteptând culegătorii cei vii,
care să nu vadă, să nu audă, dar să creadă în noi,
să ştie că ne rămân datori cu o iubire,
cu o cupă de vin,
cu o arcă.

meşterul Domnului vechi

fulgi imolând cucernic
în turle subţiri umbre de
fete plutitoare-ntre limite, trupuri prea grele
cândva de sine, prea hain înfipte
într-o gheaţă mai limpede ca
ochiul arhaic, încrustate domol
într-o mişcare de-o veşnicie cu
mitul, dă-mi, Doamne, inutila graţie
a fulgului, zăbava lui temătoare în
scorbura clipei, dă-mi
ce i-ai dat zăpezii, gustul
zidirii de vie a umbrei
firul de plumb îndreptând zidul
dintre noi şi mister, mişcarea
lui austeră, cât o bătaie de clopot.

robul mlădiţelor

încă de la prima coborâre
a luminii în teascul de lemn
s-a auzit un scâncet ca
şi cum mugurii ar fi crescut
înăuntrul scândurilor, sub
ultima geluire, sub ultimul
lustru sălbatic al nerecunoştinţei;
printre boabe, târziu, sângele
Domnului în cascade
înflorind mlădiţele verzi,
nu atât a speranţă, cât a
renunţare.

Valeria MANTA TĂICUȚU

Fereastra

Ca o ceteră tristă

Pentru împătimiţii muzicii pe care un „violoncel măiastru" o trimite prin poarta sa de aur, tulburător, ca pe o pasăre în văzduh, numele lui Adrian Naidin este aripa magică, o adevărată matrice a unui limbaj muzical pe care doar un instrumentist cu har îl poate hrăni.

Inspirată de „o anume lumină, de o anume dimineaţă", de o stare – care dacă trece este pierdută pentru totdeauna – , de liniştea dintre sunete, de atingeri, plâns, uimire sau disperare, muzica sa are un puternic impact, trece prin inimă, scutură.

De la etno-jazz la clasic, de la piese arhaice la zone postmoderne, experimentale ale muzicii, notele instrumentului său sunt de o mare frumuseţe. Tensiunea, forţa, expresivitatea, vecine cu poezia de mare clasă, simbioza dintre sunetele violoncelului şi vocea cu fantastice vibraţii a violoncelistului alimentează impresia că Adrian Naidin este plămădit dintr-un aluat special, că este, aşa cum atât de frumos spunea chiar el, „un conductor între cer şi pământ".

Dincolo de tehnici şi de studiu, Naidin face parte din familia artiştilor cu o gândire profund culturală, cu o apetenţă pentru căutare în lumina aproape de neatins a spiritualităţii şi, lucru destul de rar în zilele noastre, cu o mare admiraţie pentru violoncelιştii excepţionali ai lumii. Aceştia l-au ajutat să-şi găsească propria tehnică, profesionalitatea, acel mod de interpretare autentic. Muzica poate fi executată perfect, cu virtuozitate, dar dacă nu este făcută cu bucurie, cu mare emoţie, dacă nu plângi, rămâne doar tehnică.

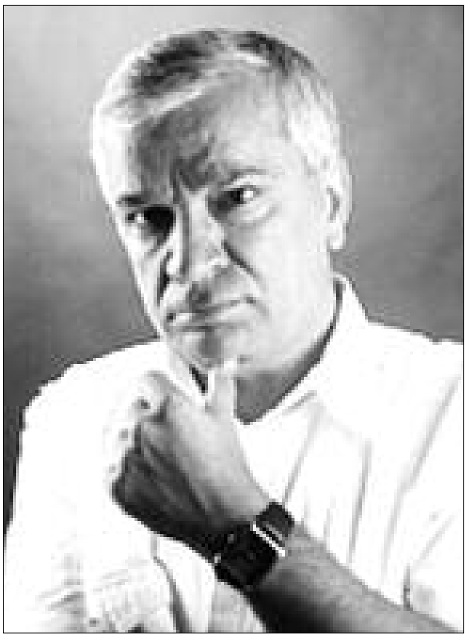
Fire imaginativă, contemplativă, poetică, fascinat de Nichita, Naidin intră în intimitatea poeziei cu uşurinţa cu care intră în intimitatea marilor compoziţii. Simte nevoia să treacă prin Bach, Mahler, Paganini, aşa cum uneori cântă flamenco sau jazz la pian – a doua sa mare iubire, după violoncel.

Într-o epocă în care parcă nimic nu mai este nou, Adrian Naidin are o mare putere de a atrage publicul într-un pionierat al jocului cu violoncelul. De la primul sunet, pe scenele marilor teatre şi filarmonici, energia muzicii sale străbate spaţiul. Îşi iubeşte instrumentul asupra căruia, sub apăsarea degetelor sale, muzica vine de sus. Se aude o ceteră tristă, un ritm avangardist, o muzică de cameră, rock, clasic, jazz, şi rostirea vocii sale ca o rugăciune care şterge lacrimile atunci când „nu-i lumină nicăeri"...

Liliana RUS

Scriitorul argeşean Mihail Soare, laureat al unui concurs naţional

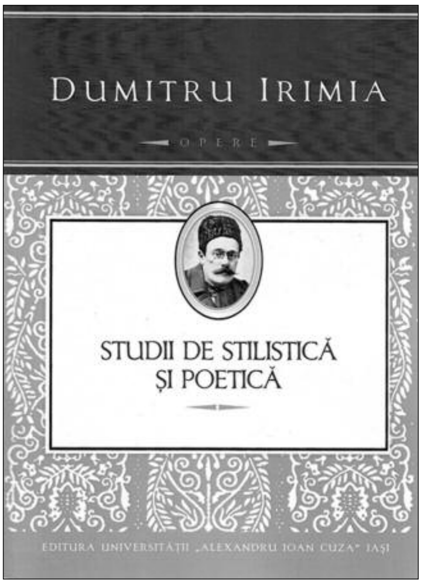
În cadrul manifestărilor ocazionate de Târgul Internaţional Gaudeamus, duminică, 26 noiembrie a.c., în prezenţa unui numeros public, a avut loc festivitatea de decernare a premiilor **Concursului Naţional de Proză Scurtă „Nicolae Velea"**, organizat de Revista „Arena Literară", Director Nicolae Roşu, şi Asociaţia Difuzorilor şi Editorilor-Patronat al Cărţii, Preşedinte Lucia Ovezea.

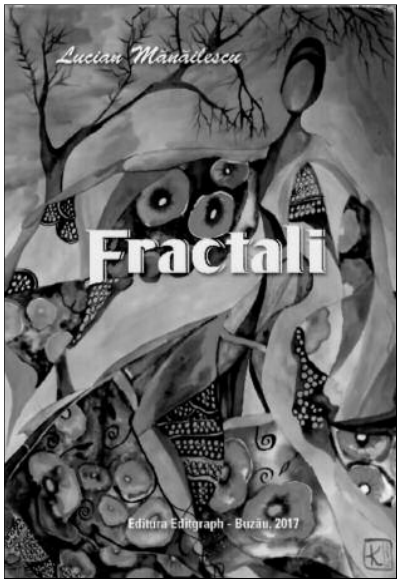
Juriul, format din scriitorii Aureliu Goci, preşedinte, Victoria Milescu, Paula Romanescu, Victor Atanasiu, Nicolae Dan Fruntelată, Lucian Gruia, Emil Lungeanu şi Gelu Negrea, în urma deliberărilor privind cele 115 proze primite în concurs, însumând peste 1.150 de pagini, l-a desemnat drept câştigător „detaşat" (aprecierea aparţine criticului Victor Atanasiu) pe scriitorul argeşean **Mihail Soare**. Textul premiat a fost „Frizerul, cu viaţa şi morţile lui". În justificarea jurizării sale, acelaşi Victor Atanasiu a notat: „O proză excepţională, profundă, excelent conturate protagonistul şi mediul, relaţia protagonist-mediu, comedia stereotipiei situaţiilor, prin excelenţă caracteristică unei veritabile nuvele."

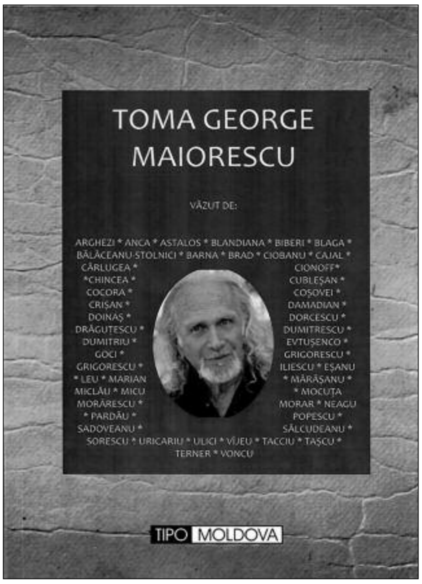
La festivitate au mai vorbit criticul Aureliu Goci, preşedintele juriului, şi Emil Lungeanu, care au reliefat calitatea prozei câştigătoare, referindu-se contextual la surprinzătoarea polivalenţă a autorului, cunoscut ca poet remarcabil, prozodist şi publicist, posesor al unei „autentice opere" (Emil Lungeanu), „mereu unic şi surprinzător" în tot ceea ce scrie (Aureliu Goci).

Cărți primite la *Cafenea*

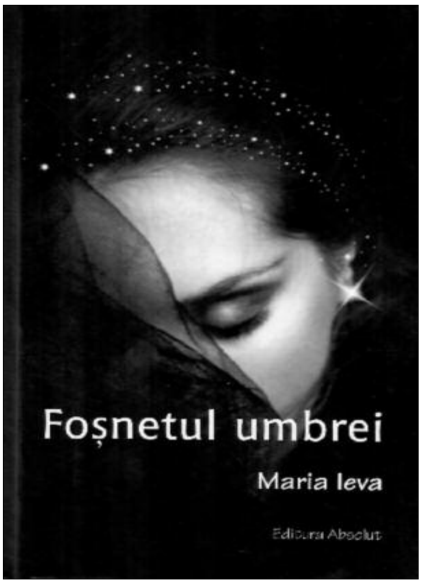

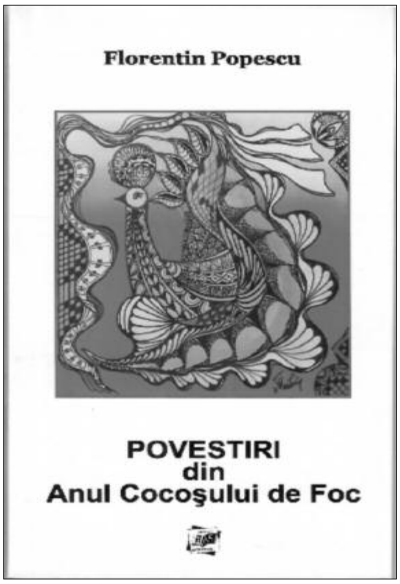

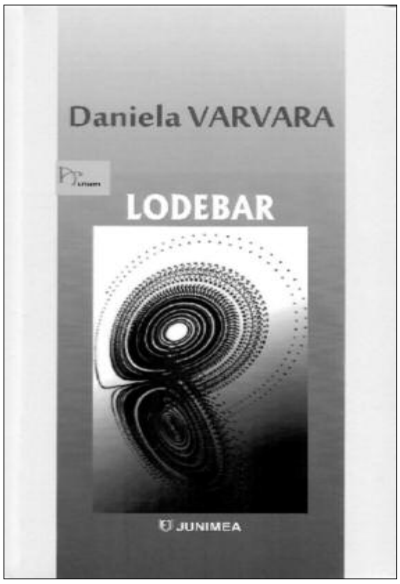

S-au întâmplat la Centrul Cultural Piteşti

■ **4 decembrie:** Serbarea Pomului de Crăciun a Cercului de Pictură *Sensibilitate şi Culoare*, din cadrul Centrului Cultural Piteşti, sub coordonarea prof. Elena Zavulovici.

■ **5 decembrie:** Festivitatea de primire a noilor membri în Uniunea Scriitorilor din România-Filiala Piteşti. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti şi Uniunea Scriitorilor din România-Filiala Piteşti. Coordonator: redactorul-şef al revistei Argeş, scriitorul Dumitru Augustin Doman.

■ **5-24 decembrie:** Târgul de Crăciun *Piteşti Christmas Market*. Organizator: SC ALL EXPO & EVENTS SRL.

■ **6 decembrie:** Spectacol literar-muzical dedicat sărbătorilor de iarnă, susţinut de Trupa de Teatru *Robertto*. Organizator: Centrul Cultural Piteşti.

■ **7 decembrie:** Simpozionul cu tema *Miturile istoriei contemporane*, susţinut de prof. Claudiu Dumitrescu de la Colegiul Naţional *Alexandru Odobescu*. Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Lansarea numărului 4/2017 al revistei *Carpatica*. Cenaclul *Armonii Carpatine*. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti, Liga Scriitorilor Români-Filiala Argeş şi redacţia revistei *Carpatica*.

■ **11 decembrie:** Clubul literar-artistic *Mona Vâlceanu*. Invitat academicianul Gheorghe Păun. Organizator: Centrul Cultural Piteşti.

■ **12 decembrie:** Spectacol cultural-artistic de incluziune socială, susţinut de grupuri de persoane cu dizabilităţi. Organizator: Grupul de Studiu Budist *Tara Albă* al Fundaţiei pentru Păstrarea Tradiţiei Mahayana. Coordonator: Alexandra Grigorescu.

■ **13 decembrie:** Lansarea volumului de poezie şi proză *Poeme păgâne şi alte scrieri*, al scriitoarei Mona Vâlceanu. Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Coordonator: poeta Denisa Popescu.

■ **14 decembrie:** Spectacolul de colinde, jocuri şi cântece la pian, sub genericul *Jingle Bells,* susţinut de copiii care urmează cursul de limba engleză şi pian *Engleza pe portativ*. Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Coordonator: prof. Ilzi Sora. *Crăciunul Artelor*. Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Coordonatori: cantautorul Tiberiu Hărăguş şi profesorul de canto popular Valentin Grigorescu.

■ **18 decembrie:** Spectacolul sub genericul *Daruri muzicale*, susţinut de copiii care urmează cursul de pian *Prietenul meu pianul*, sub coordonarea prof. Clementina Dionisie. Medalionul literar sub genericul *In memoriam Gheorghe Badea*. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti şi Fundaţia literară *Liviu Rebreanu*.

■ **19 decembrie:** Expoziţia de icoane pe sticlă, sub genericul *ICOANA ORTODOXĂ, LUMINA CREDINŢEI*. Organizatori: Parohia Pielcani, Şcoala Gimnazială *Marin Preda*, Şcoala Gimnazială *Nicolae Simonide* şi Asociaţia Solidaritatea Umană *Nova* Piteşti. Coordonatori: preot Alexandru Jianu, profesoarele Tatiana Ciurea şi Mădălina Barbu. Serbarea de Crăciun a Grădiniţei *Tudor's House Kids*. Organizator: Grădiniţa *Tudor's House Kids*.

■ **20 decembrie:** Lansarea revistei-document *Restituiri-Piteşti* nr. 4/2017. Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Coordonator: redactorul-şef al revistei-document *Restituiri-Piteşti*, Marin Toma. Serbarea de Crăciun a clasei I A din cadrul Şcolii Gimnaziale *Marin Preda*. Organizator: Şcoala Gimnazială *Marin Preda*. Coordonator: prof. Daniela Olteanu.

■ **21 decembrie:** Concert de colinde, susţinut de Grupul Folk *P620*. Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Coordonator: cantautorul Tiberiu Hărăguş.

APARIŢII EDITORIALE: revista lunară de literatură *CAFENEAUA LITERARĂ,* nr. 12/2017, revista lunară de cultură *ARGEŞ* (nr.12/2017), publicaţia lunară *INFORMAŢIA PITEŞTENILOR,* nr. 12/2017, revista trimestrială *CARPATICA,* nr. 4/2017, revista trimestrială *RESTITUIRI-PITEŞTI,* nr. 4/2017.

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de **Centrul Cultural Piteşti** sub egida **Consiliului Local Piteşti** şi a **Primăriei municipiului Piteşti**

Fondată în ianuarie 2003

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Redactori: Nicolae EREMIA
Gheorghe FRANGULEA
Ion PANTILIE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Florian STANCIU
Corespondenţi:
Elisabeta BOŢAN (Spania)

Culegere:
Ioana NACIU

Corectură:
Lucian PÂRVULESCU

Tehnoredactare:
Simona FUSARU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1, sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013, Piteşti
Tel./fax: 0248/216348

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256, Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

Responsabilitatea asupra conţinutului textelor revine autorilor, conform legii. Autorii pot avea şi alte opinii decât ale redacţiei.

Manuscrisele primite la redacţie nu se înapoiază.

Tiparul executat la S.C. Tiparg S.A., tel.: 0248/221.348, e-mail: office@tiparg.ro.

Revista îi roagă pe colaboratori să trimită numai texte originale, care nu au apărut în alte publicaţii.

Primăvara

Deja au trecut câteva săptămâni de când ploile cu chiciură și zăpezile s-au hotărât să mă lase în pace și să se retragă în munte, de unde au venit.

Deja au trecut câteva săptămâni de când viforul a renunțat să mai zgâlțâie ușa casei de lemn în care m-am retras peste iarnă. De când am pus în cui șuba din blană de urs, în care am stat ascuns ca un cocon toată iarna.

Întunericul și prăpădul au trecut. Chiciura s-a topit de pe ramuri. Cenușa nu mai mușcă din lumină. Iar ziua prinde curaj și îți bate iarăși în geam. Ziua! Şi cireșul, care a înflorit pentru tine, te strigă afară. Nu își mai încape în piele de atâtea flori, așa că în cele din urmă va trebui să stingi lampa, să ieși din casa de lemn și să îi dai binețe. Cireșului!

Desigur, ai putea foarte bine să nu-l bagi în seamă, însă el a așteptat toată iarna ca să te scoată din casă; și să îți spună ce are de spus în limba lui de cireș. În cireșeasca lui. De fapt, zilele tale încep chiar cu aceste flori de cireș.

Acum, poți să faci cei șapte pași ritualici spre punctele cardinale ale zilei și să arunci boabele de grâu în calea vrăbiilor; a vrăbiilor care deja se țin după tine și care au umplut cu zarva lor grădina. Pot să vină și graurii; și coțofenele, care umblă mereu numai în costumele lor negre, negre și albe, de parcă ar fi sărbătoare. Dar poți să știi că ziua aceasta nu este o sărbătoare? Poți să știi?

Firește, ușa casei de lemn poate să rămână deschisă; știi bine că nu vine nimeni! Nici prințesa nu a mai trecut pe aici. Oricum, nu credeai că fără ea o să vină dezghețul și că cireșul îți va bate iarăși în geam.

Noroc cu lemnele adunate din vreme, care au ținut caldă soba de lut toată iarna. Noroc cu cărțile care au pus pe fugă întunericul și urâtul. Noroc cu poemele pe care le-ai scris, ca niciodată, în mai multe limbi, și pe care abia aștepți să le citești noilor tăi prieteni. Adică cireșilor, în limba lor, în cireșeasca lor; și vrăbiilor, în limba vrăbiilor, în ciripeasca lor; și în limba graurilor și a coțofenelor, care tocmai au venit la spectacol în hainele lor de gală. Şi care nu mai au răbdare și țopăie de pe o creangă pe alta. Este și acesta un semn că până și singurătatea își are publicul ei... Până și ea... Este și acesta un semn că primăvara s-a întors la casa de lemn și că iarna mai are de așteptat multă vreme de aici înainte.

Virgil DIACONU

14 octombrie 2017

Cafeneaua literară

urează cititorilor, prietenilor, colaboratorilor și finanțatorilor ei un an bun, plin de bucurii și împliniri personale. La mulți ani!

La Nord de noi înşine

Lui Virgil Diaconu

Când vrăbiile vorbesc despre tine
la marginea cerului
şi dimineţile sunt ferestre de tren
prin care vezi lumea
alergând înapoi cu viteza lacrimilor,
când totul se întâmplă doar ieri, doar în amintire,
când nu mai ai nici un chef să te îmbraci
în zalele zăpezii
şi să proclami imperii în nori,
când singurul punct cardinal rămâne Nordul
încolţit de îngeri în zdrenţe,
te opreşti pentru o clipă într-o altă eră,
îţi apleci capul pe umărul stâng şi asculţi
roţile timpului rostogolindu-se
printre stelele nemuritoare ale copilăriei...

Lucian MĂNĂILESCU

Cafeneaua literară este membră **APLER** şi **ARPE**.

Vizitaţi Cafeneaua literară la adresa www.centrul-cultural-pitesti.ro